

Lammas & vuohi

4/2012

Suomalaisten lampaiden lihakkuus kasvussa

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu. www.proagria.fi/suomenlammasyhdistys

Tuotosseurannan tulokset

l- kpl	Synt. kar.	Eloon kar.	Karitsa- tuotos	6 vk	Paino, kg
2	2,26	2,17	23,76	11,75	54,6
2	2,46	2,19	29,23	13,31	28,96
1	1,8	1,23	32,04	18,94	
1	1,66	1,57	27,54	18,02	
2	2,57	2,17	33,5	14,88	72,94
1	1,58	1,42	30,08	20,53	87,3
1	1,75	1,64	32,88	20,01	83,73
1	1,38	1,38	12,55	9,48	48,44
1	1,74	1,53	21,63	13,62	46,31
1	1,87	1,60	22,80	13,79	48,95
1	1,13	1,05	20,13	19,32	
1	1,25	1,25			

Vuoden maatalous-
kuvassa karitsa

Lampureilla
paljon investointi-
suunnitelmia

PRO
Agria

Otamme vastaan hyvää suomalaista villaa ja valmistamme siitä yli 60 vuoden kokemuksella huovutusvillaa, tuplahahtuvaa, hahtuva-lankaa sekä karsta- ja kampalankoja. Vähintään 20 kg:n villaerästä valmistamme myös ns. oman erän karstalankaa.

Villat meille - langat teille

TEKEMISEN ILOA - OHJEET MEILTÄ

Käsityömallit, joihin on saatavissa ohjeet, näet nyt sivuiltamme kohdasta tuotteet/käsityöohjeet. Lähetämme ohjeet lankatilauksen yhteydessä. Tutustu kuviin ja tee tilaus!

Pirtin Kehräämö
KEHRÄÄMÖ ja Tehtaanmyymälä
Kehräämöntie 2, 51520 Hirola
Puh. 010-617 3030
www.pirtinkehraamo.fi

Suomalaisesta villasta valmistetut tuotteet.

*Pohjan piika pikkaraainen,
vaimo valkeaverinen,
viisi villoa keritsi,
kuusi lammasta savitsi,
villat saatteli saraksi,
kaikki vatvoi vaattehiksi.*

(Kalevala, 7. luku)

Kuva: Taru Alén, Iiti-Häme

Pohjoismainen lammasyhteistyö voimissaan

Lammastalouden yleisnäkymät Euroopassa ovat sävyiltään paremmin harmaat kuin riemunkirjavat. Tiukentuva taloustilanne ja säädöspohja sekä ilmastonmuutos asettavat haasteita toimialalle.

Pohjoismaissa sektorin kehitystilanne nähdään valoisampana. Norja, Ruotsi, Tanska, Suomi ja isäntämaa Färösaaret kokoontuivat alkukesästä hiomaan yhteistyökuvioita ja jakamaan tietoja yhteispohjoismaisessa lammaskongressissa, InterNordenissa. Yhteistyötä muiden Pohjoismaiden kanssa on tarkoitus jatkaa tiiviisti myös tulevana vuosina.

Kotimaiset lammashankkeet ovat suunnanneet opintomatkoille muihin Pohjoismaihin ahkerasti viime vuosina. Vertailutietoa on ollut tuomisina runsaasti, ja sitä on sovellettu maamme lammastalouteen ahkerasti. Matkailu todella avartaa myös lammashankkeilla.

Terhi Torikka

Kuva: Eila Pennanen

Sisällysluettelo

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 33 Parhaat päältä
- 35 Lammastaloutta 1920-luvulla
- 41 Lammashaasta lautaselle
- 46 Lampurin kuulumisia

VUOHIPALSTA

- 42 Kuinka onnistua kutun vohlinnassa

ARTIKKELIT

- 8 Lammastilojen jatko- ja laajennushankkeet

- 11 Lammastalous Pohjoismaissa: yhdessä erilaiset
- 13 Norjan lammastilojen petovahingot
- 14 Färösaaret – lampaille omistettu saariryhmä
- 16 Kohti lihakkaampaa lammasta
- 21 Lampaiden tuotosseuranta-tuloksia vuodelta 2011
- 30 Lammastalous Pohjois-Norjassa
- 31 Kummilampaita ja laidunnuspalveluita
- 36 Oppisopimuksella lammasta ja vohhilomittajaksi
- 36 Naapurin vaa'at ja rännit esittelyssä
- 44 NettiTeurastamo-ohjelma

Kuva: Anne Rintala

8

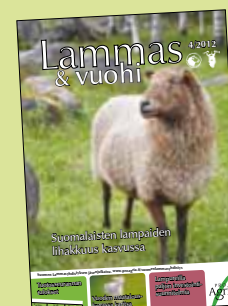
Joka kolmas lammastila suunnittelee investointia.

Kuva: Terhi Torikka

11

InterNorden kokoontui Färösaarten karuihin maisemiin.

Tilaushinta: 69 €/vuosikerta 2012 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden
Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi

Paino: T-Print Ky, Hyvinkää
Kansikuva: Eila Pennanen, pikkukuva: Cliff Donaldson

Toimituksen osoite:
Terhi Torikka
Kuutostie 470
59130 Koitsanlahti

Päätoimittaja:
Pia Parikka
Puh. 020 747 2451
pia.parikka@proagria.fi

Ilmoitusmyynti:
Riikka Miikkulainen
Puh. 040 673 4179
riikka.miikkulainen@proagria.fi

Toimitussihteeri:
Terhi Torikka
Puh. 040 752 6363
terhi.torikka@gmail.com

Toimituskunta:
Tapio Rintala
Johanna Alamikkotervo
Janne Jokela
Sebastian Nurmi
Susanna Nuutinen
Jan Suttle
Airi Timonen

Seuraava lehti 5/2012:
Ilmestyy 10.12.2012
Aineistot 26.10.2012 mennessä.

ISSN 0785-7276

Miksi jotkut lampurit eivät paranna eläinainesta, vaikka parantavat konekantaansa koko ajan?

– Mietteitä lampaanjalostuksesta elokuun lopun iltana rehunteossa, metsän hehkuessa ruskan väreissä ilta-auringossa.

Aloitin pääkirjoituksen kaksi ja puoli vuotta sitten tiloilla tapahtuvan käytännön lampaanjalostuksen tiivistelmällä: ensin asetetaan tarpeeksi pitkän tähtäimen tavoitteet, sitten arvostellaan eläimet ja niiden jälkeläiset. Lopuksi arvostelujen perusteella valitaan jalostusarvoltaan, rakenteeltaan ja muilta ominaisuuksiltaan parhaat yksilöt seuraavan sukupolven vanhemmiksi. Tämä totuus ei ole vuosien aikana muuttunut miksiäkään. Eikä se totuus, että eläinten välillä on paljon eroja ja sen myötä on myös tilojen taloudellisissa tuloksissa.

Käytännön lampaanjalostusta pitäisi jokaisen lampurin harjoittaa tilallaan. Jokaisen pitäisi miettiä, mitkä ovat omat tavoitteet lampaankasvatuksessa: esimerkiksi lihantuotanto, villan ja taljojen tuottaminen omiin käsityötuotteisiin, tietyn rodun jalostus vai harvinaisten sukulinjojen säilytys. Sitten pitäisi käydä omat eläimet läpi, arvostella sekä mitata eli vähintäänkin punnita, mieluiten myös ultraäänimitata ja tehdä eläväEUROPit. Tulosten perusteella tehdään poistot ja siitoseläinvalinnat. Uuhia poistetaan huonon tuotoksen, vanhuuden, utarevikojen, luonteen, sairauksien ja karitsoiden epämuodostumien perusteella. Karitsoita valittaessa eloon pyritään tietyksi löytämään ne parhaat. Valinnassa otetaan huomioon vanhempien suvut, tuotokset, indeksit ja ominaisuudet. Karitsoilta itseltään katsotaan rakenne, kasvu, lihantuotanto-ominaisuudet, väri, villa- ja turkisominaisuudet, sukuelimet ja hampaat.

Samat asiat otetaan huomioon myös ostettaessa eläimiä.

Ostettaessa päsejä ja uuhia on pyrittävä aina löytämään parhaat omiin tavoitteisiin sopivat yksilöt. Uutta eläinainesta kannattaa hakea jalostuslampoloista, muilta tuotoseurantatiloilta sekä huutokaupoista, joita tänäkin syksynä on useampi. Tiloilla käydessä on mahdollisuus nähdä myös myytävien eläinten vanhemmat. Tulevaisuudessa pässin ostamisen vaihtoehdoksi voidaan toivottavasti käyttää keinosiemennystäkin. Hyvänä apuna eläinaineksen etsinnässä on vuosittain julkaistavat pässien ja uuhien hittilistat. SLY:n nettisivuilla listat julkaistaan laajempina kuin tässä lehdessä. Nyt ensi kertaa kainuunharmaskin on saanut

omat tulokset ja hittilistat oman rotukoodinsa myötä.

Uuden eläinaineksen etsinnässä on myös aina otettava huomioon sukulaisuudet, suunniteltujen astutusten sukusiitosaste olisi hyvä olla alle 3,125. Tämän tarkistaminen on nykyään helppoa WebLampaan sukulaisuustarkistuksella vieraallakin pässillä. Föreningen Ålandsfåretin tiedot on nykyään yhdistetty WebLampaan tietokantaan, ahvenanmaanlampaitakin on siis tietokannassa enemmän ja näin paremmat mahdollisuudet sukusiitoksen välttämiseen.

Onnistumisen betkiä lampaanjalostuksen parissa toivottaen

Johanna Alamikkotervo

Kuva: Silja Alamikkotervo

Tervetuloa!

Ammattitaidolla jo vuodesta 1994!

SUOMEN SUURIN
maatilatarvikkeiden verkkokauppa!
www.systemlahti.fi

Laadukkaat lammas- ja vuohitarvikkeet
kätevästi nyt verkkokaupasta!

System Lahti Oy Seinäjoki 06 4787 200 info@systemlahti.fi www.systemlahti.fi

Outi Sirola

MTK:n Lammassaaston puheenjohtaja

Kohti parempaa kannattavuutta

Suomalaista lihantuotantoa koettelee ennen näkemättömän vaikea kriisi. Useita vuosia jatkunut tuotantokustannusten nousu yhdistettynä EU:n alhaisimpiin tuottajajohdintoihin on johtanut kestävämpään tilanteeseen lihasektorilla. Koko EU-ajan lammastaloutta koetellut kannattavuuskriisi on nyt laajentunut sika-, nauta ja siipikarjapuolellekin.

Vaikka karitsanlihan tuottajajohdintoissa on muutaman viime vuoden ajan ollut myönteistä kehitystä ja nousuprosentitkin ilahduttavia, niin lähtötilanne oli kuitenkin niin alhainen, että EU:n keskihintaan on vielä euron verran matkaa. Tosiasia on, että lammastalous on tilastojen valossa edelleen kannattavuudeltaan heikoimmassa asemassa suomalaisessa lihakentässä.

Vaikeasta tilanteesta huolimatta lammassektorilla on monia mahdollisuuksia suunnata kohti parempaa kannattavuutta. Luomu- ja lähiruuan kasvava kysyntä ja kuluttajien valmius maksaa laadukkaista tuotteista ja eläinten hyvinvointiin panostavasta tuotannosta luo vankan pohjan lammastalouden tulevaisuudelle. Pienteurastamoihin perustuva liha-ketjumme on isoja lihataloja ketterämpi ja joustavampi reagoimaan markkinoilla tapahtuviin muutoksiin, mutta myös sen on onnistuttava neu-

”Ilahduttavaa tuloksissa oli se, että vaikeasta taloustilanteesta huolimatta kaksi kolmesta lammastilasta on ilmoittanut jatkavansa ja laajentavansa tuotantoa.”

votteluissa lihatukkujen ja kaupan kanssa niin, että tilityskykyä alkutuottajalle löytyy. Kotimaisuusasteen nostaminen lammastalouden strategian tavoittelemalle 50 prosentin tasolle on täysin mahdollista, sillä markkinoilla on tilaa ja ostohalukkuutta!

MTK:lla on kannattavuuden parantamisessa keskeinen rooli. Ensimmäisen tehtävämme on huolehtia, että niin alkutuotantoa kuin pienteurastamoita koskeva hallinnon paine ja lainsäädäntö ovat kohtuullisia. Ei voi olla niin, että vaatimukset, jotka ovat riskiin nähden ylimitoitettut, erittäin kalliit ja käytännössä lähes mahdotomat toteuttaa, säilytetään jo muutenkin kannattavuuskriisissä kamppailevien tuottajien tai pienteurastamoiden maksettavaksi.

Toiseksi onnistuminen seuraavan rahoituskauden tukineuvotteluissa, oikeudenmukaisen osuuden saamiseksi lammastaloudelle, on jaoston tärkeimpiä tehtäviä kannattavuustalkoissa. Tulevaisuuden uskoa ja parempaa kannattavuutta lupaa myös Lam-

mastalouden kehitysnäkymiä selvitetty tutkimus. Lammastilat olivat ensimmäistä kertaa mukana MTK:n tilaamassa ja Suomen Elintarviketieteen toteuttamassa Maatilojen kehitysnäkymät -tutkimuksessa. Tuloksia on tarkemmin selvitelty toisaalla tässä lehdessä, mutta kannattavuuden näkökulmasta muutama huomio. Ilahduttavaa tuloksissa oli se, että vaikeasta taloustilanteesta huolimatta kaksi kolmesta lammastilasta on ilmoittanut jatkavansa ja laajentavansa tuotantoa. Myös katraskoot ja tuotetun karitsanlihan määrä on tutkimuksen mukaan vahvassa kasvussa. Riittävä volyymi on ammattimaisen yritystoiminnan lähtökohtia. Tutkimukseen vastanneiden lammastilojen peltoalat olivat katraskokoon nähden varsin pieniä, tulevaisuudessa kohtuuhintaisen pellon saatavuus voikin muodostua kasvun esteeksi, rehukustannus kun on se suurin yksittäinen kustannuserä ja kotoinen rehu yleensä edullisin vaihtoehto.

Toinen vakava uhka on investointien rahoitus. Lammastiloista joka kolmas on tutkimuksessa ilmoittanut investointihalukkuudestaan, mutta nykymuotoinen maatalouden investointien rahoitus MAKERAn kautta on varojen loppumisen johdosta uhattuna. Tämän asian korjaamiseksi vaadittaisiin nykyhallitukselta nopeita toimia.

Suomen Lammasyhdistys r.y. hallitus 2012

Tapio Rintala, puheenjohtaja, puh. 0500 257 280, rintala.tapio@gmail.com, Oripääntie 999, 21900 Yläne
Janne Jokela, varapuheenjohtaja, puh. 0440 876 530, jokelaj@nic.fi, Mäkelänmäentie 25, 68240 Ala-Viirre
 Varajäsen: **Timo Heikkilä**, puh. 0400 686 616, heikkila.timo@kotinet.com, Arolantie 88, 85200 Alavieska
Airi Timonen, puh. 050 494 2079, airi.timonen@keti.fi, Kiteentie 13 A, 82500 Kitee
 Varajäsen: **Eeva Piesala**, puh. 040 847 4424, piiku@piiku.fi, Piesalantilantie 17, 41900 Petäjävesi
Petri Leinonen, puh. 040 581 8477, petri.leinonen@elomestari.inet.fi, Jokivarrentie 1651, 95529 Kukkola
 Varajäsen: **Anne Jurva**, puh. 040 771 3209, janne.jurva@pp1.inet.fi, Kurvilansaarentie 14, 95340 Loue
Sebastian Nurmi, puh. 050 581 0721, studio.sebastian@netlife.fi, Bovikintie 25, 10600 Raasepori
 Varajäsen: **Lauri Leinonen**, puh. 0400 458 286, late@lampuri.fi, Koivusuontie 424, 32300 Mellilä
Susanna Nuutinen, puh. 050 340 5130, susanna.nuutinen@putkisalo.fi, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi
 Varajäsen: **Kaarina Knuuttila**, puh. 040 578 6317, kaarin.knuuttila@pp.inet.fi, Ahviontie 260, 46960 Muhniemi
Jan Suttle, puh. 0500 820 243, jansuttle@netscape.net, Vuohelantie 34, 38250 Roismala
 Varajäsen: **Mikaela Ingo**, puh. 044 284 0532, mikaela.ingo@agrolink.fi, Staversbyväden 187 B, 66520 Veikars
 Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

Tuoretta satoa

KOONNUT: Pia Parikka ja Terhi Torikka

Muista!

Vuoden 2012 indeksilaskenta-aikataulu:
Uudet BLUP-indeksit lasketaan aina parittomien viikkojen perjantaina. Saman viikon keskiviikkoon mennessä WebLampaaseen tallennetut tuotosseurantatiedot ehtivät mukaan indeksilaskentaan.

Kuva: Cliff Donaldson

KARITSA PONKAISI VOITTOON

Viime vuoden parhaana kansainvälisenä maatalouskuvana palkittiin pohjoisirlantilaisen *Cliff Donaldsonin* kuva keväisestä karitsasta. Aiheesta uutisoi ensimmäisenä Maaseudun Tulevaisuus.

Kansainvälisen maataloustoimittajaliiton Ifaj:n järjestämään kilpailuun lähetettiin kaikkiaan 81 kuvaa eri jäsenmaista.

Lammasaiheinen kuva ylsi kärkijoukkoon myös viime vuoden kuvakisassa.

Lisää kuvia löytyy osoitteesta:
<http://www.ifaj.org>

Voittokuvassa on ihastuttava tunnelma.

LAMPAAT KIINNOSTIVAT OKRASSA

Kahdeksan oripääläisen Määtilan uuhikaritsaa viettivät heinäkuussa neljä päivää Okra-näyttelyn perinnepihalla. Kiinnostus niihin oli todella suurta. Lampuripariskunta *Heikki* ja *Mirja Mäkinen* saivat vastata lukuisiin kysymyksiin.

Heikki Mäkinen mukaan oli yllättävää, kuinka moni perhe suunnitteli joko kesälampaiden ottamista tai pienimuotoisen lammastalouden aloittamista. Oli hienoa havaita, että ala kiinnostaa niin monia. Lampaanpidon byrokraatia rekisteröitymisineen ja korvamerkkeineen herätti tosin aika paljon hämmästyä.

Tilan paimenkoirakin pääsi töihin. Lampaille oli rakennettu karsinan lisäksi mukavankokoinen jaloittelutarha, missä pidettiin pienimuotoisia paimennusnäytöksiä.

AITOJAMAKUJA.FI UUDISTUI

Elintarvikealan pienyritysten näkyvyyttä ja löydettävyyttä edistävä www.aitojamakuja.fi -sivusto on uudistunut. Esimerkiksi lampaanlihaa suoramyyvät maatilat voivat rekisteröityä Aitojamakuja-palveluun.

TÄYDENTÄVÄT EHDOT UUSIIN KANSIIN

Evira on julkaissut uuden viljelijäoppaan eläinten merkinnästä ja rekisteröinnistä täydentävien ehtojen näkökulmasta. Opas on ladattavissa verkosta osoitteesta: www.evira.fi/portal/fi/evira/julkaisut/?a=category&cid=28

VIDEO APUNA PÄSSIHAUSSA

www.lammasnetti.fi -sivustolla tapahtuvasta siitospässikaupasta sekä sukulaisuusasteiden laskentatyökalun käytöstä kertova opastusvideo on julkaistu. Videon voi katsoa verkossa osoitteesta:
<http://www.dreambroker.fi/w/3f1538c2b>

LAMMASGOUDAA NAANTALISTA

Naantalalin saaristossa sijaitseva Lammastila SikkaTalu on aloittanut tänä kesänä lampaiden lypsämisen noin 50 uuhella. Rotuna on ahvenanmaanlammas ja maito markkinoidaan laitilalaisen Saloniemen juustolan kautta Suomen ensimmäisenä lammascouda-juustona.

Itäfriisiläisiä Manner-Suomeen

Yhteistyön perustana on molempien tahojen panostaminen alkuperäisrotuihin ja niiden erityisominaisuuksien hyödyntämiseen. SikkaTalu toi elokuussa Ahvenanmaalta itäfriisiläisiä maitolampaita, uuhien ja viisi uuhikaritsaa. Tuonnin tarkoituksena on tutustua monipuolisemmin lampaan lypsyominaisuuksiin. Alkuperäisrodun vertaaminen maidontuotannon valtarotuun opettaa lisää eri rotujen ominaisuuksista sekä käytännössä että paperilla. Erityisesti tilaa kiinnostaisi saada aikaan maidon ominaisuuksien tutkimusta samoin kuin nautapuolella suomenkarjan ja valtarotujen välillä on tehty.

Kuva: Katja Sikka

SikkaTalu ensimmäiset itäfriisiläiset maitolamfaat.

ELÄINKULJETUSLUVAT SYYNISÄ

Teurastamoeläinlääkärit ovat tehostaneet itse teuraseläimiään kuljettavien tilojen eläinkuljetuslupien valvontaa. Toimijakohtainen eläinkuljetuslupa tarvitaan aina kaupallisen toiminnan yhteydessä tapahtuvissa kuljetuksissa. Teuraseläinkuljetukset katsotaan kaupallisiksi.

Eläinkuljetusluvat jaetaan lyhyisiin ja pitkiin: yli kahdeksan tunnin kuljetuksissa tarvitaan pitkien kuljetusten lupa. Enintään 65 km pituisissa kuljetuksissa sekä laidunkuljetuksissa eläinkuljettajalupaa tai siihen kuuluvaa pätevyystodistusta ei tarvita, mutta näissäkin kuljetuksissa tulee noudattaa yleistä kuljetussäädöstä.

Toimijakohtaista eläinkuljetuslupaa sekä kuljettajien pätevyystodistusta eläinkuljettajiksi anotaan Aluehallintovirastosta. Kuljettaja voidaan pätevyttää, mikäli hän on osallistunut eläinkuljetuskoulutukseen sekä läpäissyt Eviran eläinkuljettajatentin ko. eläinlajille. Lääkineläinlääkäri tarkastaa tilan kaluston eläinkuljettajaluvan haun yhteydessä. Eläinkuljetuslupa on voimassa viisi vuotta.

Muista!

Rahtiteuraiden ainoa oikea poistotapa on Myyty teuraaksi!

Jalostuslampaiden ja vuohien suositushinnat 2012

Suomenlammas

4–6 kk:n ikäiset uuhikaritsat, alkaen 220 €
4–6 kk:n ikäiset pässikaritsat, alkaen 270 €
Vähintään 1-vuotiaat uuhet, minimihinta 320 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 420 €

Texel, rygja, dorset ja oxford down

4–6 kk:n ikäiset uuhikaritsat, alkaen 270 €
4–6 kk:n ikäiset pässikaritsat, alkaen 370 €
Vähintään 1-vuotiaat pässit, minimihinta 470 €
ja uuhet, minimihinta 370 €

HUOM! Eläinten hintoja sovittaessa on muistettava huomioida myyjältä perittävä 10 % välityspalkkio. Sukutodistuksia tilattaessa on ilmoitettava, mikäli maksaja on ostaja, muuten maksu peritään myyjältä.

Lisähintasuositus 1.10. alkaen on 12 €/kk.

Jalostusvuohet

2–3 kk:n ikäiset kuttukilit, alkaen 90 €
4–8 kk:n ikäiset kuttukilit, alkaen 150 €
Astutetut kuttukilit, alkaen 200 €
Pukkikilit 5 kk:n ikään asti 120 €
Pukkikilit (yli 5 kk), alkaen 170 €
Lypsykutut (tuotoksesta riippuen), alkaen 250 €
Vanhemmat pukit, alkaen 300 €

Tinkimaidon hinta (kotoa myytynä), alkaen 1,5 €/l.

Astutusmaksut

Suositus astutusmaksuksi 10 €/uuhai tai kuttu ja lisäksi hoitomaksu 1 €/päivä uuhesta tai kutusta, joka jätetään vieraalle tilalle astutettavaksi.

Tuoretta satoa

KOONNUT: Pia Parikka

PETOTORJUNTAA SYKEMITTAREIN

Sveitsin uutistoimisto ATS:n mukaan lammastilojen petotorjuntaan on kehitetty uusi apuväline. Lampaiden sykkeiden mittaamiseen perustuva laite hälyttää poikkeuksellisen korkeista sykkeistä ja eläinten sijaintitiedoista lampurille tekstiviestillä.

Sykemittari on sijoitettu kauluriin, joka voidaan ohjelmoida suihkuttamaan petoja torjuvaa ainetta. Asiasta uutisoi Helsingin Sanomat.

Kuva: Anne Rintala

Lampurin vinkki!

Lampurin salaatin viljely vaatii kekseliäisyyttä, kuvassa Kotikosken tilan salaattit.

MODULAATIO NIPISTI TEURASKARITSAN LAATUPALKKIOTA

Yhteenlaskettuna yli 5 000 euroa vuodessa suoria maataloustukia saavien tilojen teuraskaritsan laatupalkkioon sovelletaan modulaatiota. Viime vuonna modulaatio oli 10 prosenttia 5 000 euron yli menevistä EU:n suoraan rahoittamista tuista, joihin teuraskaritsan laatupalkkio kuuluu.

LUOMUSTATUS SÄILYY RAHTITEURASTUKSISSA

Luonnonmukaisessa kotieläintuotannossa olevien suoramyyntitilojen

asemaa on helpotettu. Jatkossa tilalla on mahdollisuus myydä tuotteensa luonnonmukaisesti tuotettuina, vaikka tilan käyttämällä teurastamolla ei olisikaan luomu-hyväksyntää. Edellytyksenä on, että tila ja rahtiteurastamo tekevät kirjallisen sopimuksen toiminnasta.

TEURASJÄTTEET RAATOKERÄILYYN 2013

Kotiteurastuksen teurasjätteiden toimittaminen raatokeräilyyn astuu voimaan 1.1.2013. Jätteet saa tämän jälkeen haudata ainoastaan raatokeräilyalueen ulkopuolella. Keräilyyn tulee toimittaa kaikki sellainen teurasjäte, jota ei käytetä tilalla.

Jätteet voi toimittaa hävitettäväksi muun raatokeräilyyn yhteydessä. Omaan käyttöön teurastettujen eläinten korvamerkki tulee samassa yhteydessä luovuttaa kuljettajalle. Tuottaja vastaa teurassivutuotteiden keräilyyn ja hävittämisen kustannuksista.

RAATOKERÄILYN HINNAT NOUSIVAT

Lampureille kesällä lähetetyn kirjeen mukaan raatokeräilyyn hinnat ovat nousset 8,7 %. Uusi hinnasto astui voimaan heinäkuun alussa.

Lampaiden ja vuohien raatokeräilyyn hinnat, alv 0 %

Lammas, vuohi yli 6 kk 37,07 €
Lammas, vuohi yli 6 kk, lisäeläimet 20,16 €
Karitsat ja kilit alle 6 kk (1 noutokerta) 37,07 €

Alle 6 kuukauden ikäiset karitsat ja kilit yli 6 kuukauden ikäisen lampaan tai vuohen kanssa veloitusetta.

UUSI MARKKINAPAIKKA LUOMUTILOJEN VÄLISEEN REHUKAUPPAAN!

Maatiloille suunnatussa verkkopalvelussa ostaja ja myyjä kohtaavat valtakunnallisesti. Kauppapaikalla voi tarkastella myynnissä olevia rehueriä sekä tehdä osto- ja myynti-ilmoituksia luomurehulle. Tutustu: www.proagria.fi/luomurehukauppa

Uusi verkkopalvelu!
Luomuvalkuaisrehun
markkinapaikka

www.proagria.fi/luomurehukauppa

Lammastiloilla vahvat jatko- ja laajennusaikeet

Joka kolmas lammastila suunnittelee investointia. Kannattavuuden odotetaan paranevan.

Terhi Torikka

Suomen lammastiloista lähes 80 prosenttia suunnittelee jatkavansa lammastaloutta ainakin vuoteen 2016. Lampureita innokkaampia jatkajia ovat vain kanalat ja emolehmätilat.

Tiloja on nyt vajaa 900. Vuoteen 2016 mennessä määrän ennustetaan laskevan alle 700 tilaan.

Lammastilojen keskimääräisen uuhiluvun odotetaan nousevan samalla 88 uuteen tilaa kohti. Kokonaismäärä nousisi 57 000:sta noin 65 000:een.

Vaikutuksen pitäisi tuntua karitsamäärässä, jonka odotetaan kasvavan vuoteen 2020 mennessä lähes 40 prosenttia nykyisestä.

Tiedot ilmenevät TNS gallupin laatimasta raportista, jonka ovat tilanneet Suomen lammasyhdistys ja Lammastaloussäätiö.

Isot laajentavat

Joka kolmas lammastiloista suunnittelee investointia tulevien viiden vuoden kuluessa. Yli puolet näistä koskee uusia lampoloita ja laajennuksia.

Yli 200 uuhentiloista investointia suunnittelee yli 40 prosenttia. Vähiten laajennushaluja on pienimmissä katraissa.

Rintalan tilan karitsakasvattoon tulee tuhat paikkaa.

Lammastilat 2012, > 10 uuhenta / tutkimusnäyte

	Kaikki	Etelä-Suomi	Lounais-Suomi	Itä-Suomi	Pohjanmaa	Pohjois-Suomi
Lammastiloja, kpl (Tike)	895	131	270	175	113	199
Taustatiedot						
• Ikä, vuotta	48,3	47,6	48,3	45,1	49,2	51
• Peltola, ha	25	26,2	25,9	23,1	26,7	23,8
Uuhia kpl/tila:						
• 11-20	29	38	29	33	27	20
• 21-50	32	29	34	30	33	33
• 51-100	19	16	22	21	14	17
• 101-200	15	11	11	11	20	22
• 201+	6	6	5	4	5	8
Keskimäärin kpl/tila	69,5	58,8	69,7	61,9	72	81,9
Karitsoiden myynti kpl/v						
• 0	7	5	8	10	2	5
• 1-21	14	15	14	21	11	11
• 21-50	30	35	27	29	33	32
• 51-100	22	25	26	15	19	24
• 101-200	16	11	17	15	22	16
• 201+	1	10	10	10	12	12
Keskimäärin kpl/tila	83,5	79,4	94,5	93,1	100,8	97,4

Investointituen saaminen vaikuttaa lammastilojen suunnitelmiin jonkin verran.

Tilan kehittämistä rajoittaa lampurien mielestä yleisimmin heikko kannattavuus, peltolaan puuttuminen ja maatalouspolitiikan epävarmuus. Rajoittavia tekijöitä ovat lisäksi jaksaminen ja työvoiman riittävyys.

Kannattavuus keskinkertaista

Lammastalouden kannattavuus on tuottajien mielestä lähinnä keskitasoa.

29 prosenttia lampureista arvioi oman tilan kannattavuuden tyydyttäväksi. Hyvänä tai erittäin hyvänä kannattavuutta pitää seitsemän prosenttia ja erittäin huonona 15 prosenttia.

Alan odotukset ovat kuitenkin myönteiset.

Lammastiloista yli 80 prosenttia kasvattaa lampaita karitsanlihan tuotannon takia. Yli 70 prosenttia tiloista teurastuttaa lampaansa pien-teurastamoissa.

Suoramyynti on hyvin yleistä, yli puolet tiloista myy lihaa suoraan itse hankkimilleen asiakkaille.

Luomutuotantoon siirtyminen kiinnostaa noin joka kolmatta lampureista. Tärkein syy kiinnostukseen on ekologisuus. Hyvin lähellä sitä ovat myös taloussyyt.

Kuva: Anne Rintala

Yhdessä erilaiset

Lampaan monipuolisuus ja sopeutuvaisuus sekä ympäristön oloihin että kuluttajien mieltymyksiin ilmenee Pohjoismaisessa lammastaloudessa. Erilaisuus koetaan rikkautena.

Pia Parikka

Olosuhteet Pohjoismaissa vaihtelevat. Lammasta on löytänyt kustakin maasta oman omaleimaisen paikkansa. Vertailu Ruotsin, Norjan, Färsaarten ja Suomen kesken osoittaa, että lampaan yhteiskunnallinen merkitys vaihtelee. Myös tuotannon muotoutumisessa on eroja.

Pääroolista sivuosan näyttelijöihin

Rajanaapurimme Norja on edelleen Pohjoismaisen lammastalouden veturi. Lammastalouden merkitys Norjan maataloudelle on huomattava, sillä maan 50 000 maatilasta 15 000 eli 30

prosenttia on lammastiloja. Maassa on yli miljoona uuhia.

Färsaarilla lampaiden voidaan sanoa muodostavan kansallisen identiteetin selkärangan. Jopa maan nimi tarkoittaa vapaasti kääntäen lammassaaria. Lampaista on kaikkialla. Yhteiskunta on rakentunut niiden olemassaolon ympärille. Färsaarelaiset myös syövät valtavat määrät lampaanlihaa. Tästä suurin osa ilmakuivataan perinteisesti kotitalouksissa.

Laajaperäistä ja intensiivistä

Ruotsalais- ja tanskalaistilapurit sekä osa suomalaistiloista on erikoistunut intensiiviseen lammastalouteen.

Pohjoismaiden välillä on suuria eroja lammastalouden muotoutumisessa ja lampaanlihan kulutuksessa.

	Ruotsi	Suomi	Tanska	Norja	Islanti	Färsaaret	Grönlanti
Uuhimäärä, kpl	297 000	57 294	130 000	1 050 000	460 000	75 000	20 000
Keskimäärin uuhia/tila	32	67	14	74	300	50	340
Keskiteuraspaino	18,7	18,6	22	17,8	16	15	
Keskivuonuekoko	1,9	2,4		2,1	1,8	1,1	1,3
Lampaanlihan kulutus kg/hlö/v	1,6	0,6	1,2	6,0	25	30	

Karitsat kasvatetaan tehokkaasti säilö- ja väkirehua hyödyntäen. Risteytystuotannosta haetaan lisävauhtia tuotantoon.

Laajoja luonnonlaitumia hyödyntävät Islanti, Färsaaret ja Norja ovat valinneet toisen tuotantostrategian. Karitsat laiduntavat emineen edullisesti luonnonlaitumilla. Kolmea karitsaa uuhia kohden ei toivota syntyväksi.

Norjassa tehokas tuotantotapa ja luonnonlaiduntaminen on onnistuttu yhdistämään menestyksekkäästi. Vuonuekoko on saatu nostettua, ja jokainen laiduntava uuhi saa vuorille mukaansa kaksi karitsaa. Kolmannet karitsat siirretään juottoon tai adoptoidaan uuhille, joilla on vain yksi karitsa. Optimaalinen määrä karitsoja kasvaa näin nopeasti ja edullisesti teuraskypsäksi.

Pusikoista eroosioon

Lampaiden eläintiheys lieene Pohjoismaissa suurimmillaan Färsaarilla, jossa lampaista on kaikkialla. Aitoja ei yleensä käytetä, vaan eläimet pysyvät omilla maillaan maan kestävyys kannalta kipurajoilla olevan eläintihyden ansiosta. Laidunten kulumista on nähtävissä, ja eroosio on maassa vakava ongelma. Laidunten riittävyys lieene Färsaarilla merkittävin karitsojen kasvunopeutta rajoittava tekijä.

Toisaalla Pohjoismaissa, erityisesti Norjassa ja Suomessa, pusikoituminen koetaan ongelmaksi. Lampaista saisi olla enemmän, jotta maaseutumainen maisema kyettäisiin säilyttää

Kuva: Pia Parikka

Färsaarilla lampaista näkee kaikkialla.

mään avoimena. Maisemanhoidosta on muodostumassa useissa Pohjoismaissa merkittävä tulonlähde lampureille.

Luonnonvalinnasta BLUP-indekseihin ja keinosiemennykseen

Lampaanjalostuksessa Suomi profiloituu tiheän BLUP-indeksien laskenta-aikataulunsa, selkälihakseen ja rasvan ultraäänimittauksensa sekä elävän eläimen EUROP-arvostelunsa ansiosta yhdeksi Pohjoismaiden

kärkimaista. Kallis järjestelmä on tuottanut tuloksia pienessä populaatiossa, sillä maan valtarodun eli suomenlampaan lihakuutta on saatu parannettua.

Norjassa lampaista on jalostettu omalla tavalla jo pitkään. Maa on päättynyt muodostamaan eri roduista olosuhteisiinsa ja jalostustavoitteisiinsa parhaiten soveltuvan keinotekoisien lammastalouden, norjanvalkoisen, jota kehitetään edelleen erityisesti keinosiemennyksen ja teurastuloksiin

KÄÄNNÄ

Keritsemiskone Ekonom
Terät kaikille koneille
Kaikki lampaanhoitotarvikkeet meiltä!

Alla färskötsel-tillbehör från oss!

LARSMON VILLANJALOSTAMO
www.larsmoullforadling.com
larsmo.ull@multi.fi
 puh. 050 304 1159, 050 564 8375

Rahtiteurastus, -leikkuu ja -pakkaus.

Ostan myös lammasta ja karitsaa.

Muhniemen Lahtivaja

www.muhniemenlahtivaja.fi
 puh. 040 578 6317

pohjautuvien BLUP-indeksien turvin. Maa lukeutuu maailman kärkimaihin lampaiden keinosiemennyksessä.

Kansainvälinen eläinkauppa on tuttua ruotsalaisille, tanskalaisilla ja suomalaisille tuontitukasvattajille. Oman jalostuksen ohella muualta tuotu geneettinen pääoma on vaikuttanut suuresti maiden eläinaineksen muotoutumiseen. Ääripäänä Islanti ei salli lainkaan vieraan lammassaineksen tuontia maahan.

Myös Färssaarten ainoa lammastuotus on iäkäinen fäärilammas. Rotu on kehittynyt pitkälti luonnonvalinnan kautta kestäväksi karuun oloja tuulelle ja sateelle alttiilla puuttomilla saarilla. Astutusryhmien muodostaminen laajoilla laitumilla on erittäin vaikeaa, joten yksilöiden polveutumistiedot ovat suuntaa-antavia. Teuras- tai painotietoja ei kerätä, koska lampaat teurastetaan pääasiassa kotiolioissa eikä niitä voida koota vuorilta punnittaviksi.

Ympäri vuotista ja kausiluonteista

Sopeutuminen lampaan luontaiseen lisääntymisrytmiin vaihtelee. Ruotsi

Pohjoismaat tekevät yhteistyötä lammastalouden edistämiseksi. Tässä Pia Parikka ja Rolvur Djurhuus Färssaarilta vaihtavat lammaskuulumisia Pohjoismaisessa lammaskongressissa, InterNordenissa.

ja Suomi ovat lisänneet karitsanlihan ympärivuotista tarjontaa eri vuodenaikoihin tapahtuvilla karitsoinneilla ja tehostamalla karitsankasvatusta. Näissä maissa myös uuhimäärä ja lampaanlihan tuotanto ovat kasvussa.

Norjassa, Färssaarilla ja Islannissa kausiluonteisuus koetaan tuotannon

luonteeseen kuuluvana ja siitä haetaan tehokkuutta. Uuhi- ja tuotantomäärät ovat vakiintuneita.

Pääroolissa turkikset ja liha

Liha on tuotepuolella pääroolissa useimmissa Pohjoismaissa. Perinteisissä lammasmaissa, joissa luonnonlaiduntaminen on osa arkipäivää, syödään kaikkein eniten lampaanlihaa. Färssaarelaiset pitävät 30 henkeä kohden nautitulla vuotuisella lampaanlihakilollaan lampaanlihankulutuksen Pohjoismaiden ennätystä.

Ruotsi muodostaa tuotepuolella poikkeuksen, sillä maan yleisimmän lammastuotteen, ruotsalaisen turkislampaan, ensisijainen myyntituote on korkeatasoinen turkis.

Erilaisuudessaan samanarvoiset

Tuotantomallien kopiointi ei lammastaloudessa ole mahdollista. Tuotannon on annettava muotoutua paikallisesti oman oloisekseen ja olosuhteisiin sopivaksi.

Toisaalta toisilta on mahdollista oppia paljon. Pohjoismaat puhaltavat vahvasti yhteen hiileen lammastaloudessa ja kaikille annetaan vapaus omaan tuotantotapaansa.

Norjan lammastiloilla 70 000 petovahinkoa vuodessa

Pedot tappavat tai vahingoittavat Norjan lammastiloilla vuosittain enemmän lampaita kuin Suomessa on uuhia, kertoo tutkija Inger Hansen norjalaisesta Bioforskista.

Inger Hansen

Terhi Torikka

Norjassa on 1,1 miljoonaa lammasta ja 15 000 lammastilaa. Isossa lammastaloudessa myös petovahinkoja tapahtuu paljon. Pedot eivät jakaudu tasaisesti. Eniten vahinkoja tapahtuu Ruotsin rajan läheisyydessä.

”Osa tiloista on menettänyt jopa 70 prosenttia eläimistä ja joutunut lopettamaan tuotannon petojen takia”, tutkija Inger Hansen kertoi InterNordenissa Färssaarilla.

Vahinkojen määrä on kasvanut. Muutama vuosi sitten petojen suuhun joutui neljä prosenttia lamppaista, nyt jo lähes seitsemän prosenttia.

Eniten vahinkoja tekevät ahmat, jotka tappavat huvikseen. Toiseksi eniten tuhoa tekevät ilvekset, sitten karhut ja sudet, Hansen kertoo.

Vahinkojen määrää lisää Norjassa se, että lampaista laidunnetaan suurilla alueilla, joita ei aina ole aidattu. Usein omistajakaan ei tiedä, missä karvat liikkuu.

”Näiden alueiden laiduntaminen on taloudellista ja estää pusikoitumista”, Hansen kertoo.

Pahimmissa petokeskityksissä on kuitenkin jouduttu siirtymään tiukempaan laidunjärjestelyyn ja petoaitojen käyttöön.

Lisäksi käytössä on tutkapantoja. Niiden suurin este on korkea kustannus. Aitakaan ei takaa turvaa.

Norjan lammastuotteen ja vuohienhoidon toiminnanjohtaja Lars Erik Wallin kertoo, että kerran petoaidan sisältä havaittiin kaksi sutta, karhu ja ilves. Sadasta lampaasta kaksi jäi eloon. Pedot olivat ilmeisesti olleet alueella jo silloin, kun aita tehtiin.

MAAN PARHAISTA ANTIMISTA

Täydennä kotoisia rehujasi

Lammas-Tähti

Tasapainoinen kaurapitoinen täysrehu Lammas-Tähti sopii säilörehu-, kuivaheinä- ja laidunruokintaan. Se käy sekä uuhille, pässeille että karitsaille. Tuote sisältää molybdeenä, joka ehkäisee kuparin kasautumista kudoksiin.

Saatavana:

40 kg:n säkeissä, 960 kg:n lavoissa ja irtona

Raekoko:

säkeissä: 3 mm
irtona: 4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Lammas-Tähti Kivennäinen

Rakeinen Lammas-Tähti Kivennäinen sisältää runsaasti lampaan tarvitsemia kivennäisiä, hivenaineita ja vitamiineja. Se sopii täydentämään kaikenikäisten lampaiden ruokintaa ympärivuotisesti.

Saatavana:

25 kg:n säkeissä, 500 kg:n lavoissa

Raekoko:

4,5 mm

HUOM! Ei lisättyä kuparia.

Saatavana myös luomulammastreht!

Murrontie 2
91600 Utajärvi
p. 08 514 4700
www.kinnusenmylly.fi

JOULUN TALJAT MUOKATAAN NYT!

- Rahtimuokkauksia
- Vesipestävää lammastuokkauksia
- Muokattuja taljoja edulliseen hintaan suoraan tehtaan varastosta

Panfur 2000 Oy

Noksonkuja 9, 61310 Panttila, Puh. 06 450 0600
panfur2000@panfur2000.fi, www.panfur2000.fi

INGON JALOSTUSLAMPOLA

Tutustu nettisivuillamme myynnissä oleviin valkoisiin, mustiin ja ruskeisiin suomenlammas jalostuseläimiin.

Tarjolla on eri sukulinjoja useita kertoja vuodessa.

Mikaela Ingo, Mustasaari
044-284 0532
www.ingonlampola.fi/fi
mikaela.ingo@agrolink.fi

Lampaille omistettu saariryhmä

Färsaaret on nimetty lampaiden mukaan. Monipuoliset märehitijät ovat pitkään turvanneet elämää karuilla saarilla, mutta myös kalunneet maaston lähes kasvittomaksi.

Terhi Torikka

Lampaita on kaikkialla. Niitä näkyy kaupungin liepeillä ja vuorien huipuilla. Yksi pitkäväilläinen uuhi karitsansa kanssa siellä, toinen täällä.

Aitoja ei ole, sillä niitä ei paikallisten mukaan tarvita. Myös niiden rakentaminen kivikkoisille vuorille on työlästä. ”Lampaat pysyvät oman tilan mailla”, maatalouden tutkimuskeskuksen johtaja *Rólvur Djuurbus* Färsearilta sanoo.

Satojen vuosien reviirit

Reviirin pitäminen pohjautuu satojen vuosien taakse. 1200-luvulla laskettiin, montako uuhia kunkin tilan maille mahtuu.

Saarille sopivaksi kokonaismääräksi laskettiin 70 000 ja jotakuinkin sen verran lampaita nytkin on.

Määritelmä on voimassa yhä, vaikka paljon ympärillä on muuttunut.

Mikäli joku tiloista pienentää katrastaan, lampaat siirtyvät naapurin puolelle sen verran kuin reviiriä vapautuu.

Tutkija Gunnar Bjarnason yrittää puhua laidunpaineen vähentämisen eduista.

Tämän vuoksi lammasmääriä ei herkästi haluta muuttaa, vaikka yli-laidunnuksen merkit ovat selvät.

35 kiloa lammasta vuodessa

Färsearelaiset tarvitsevat kaiken saarilla tuotetun lampaan. He syövät lammasta yhtä paljon kuin suomalaiset sikaa, yli 35 kiloa vuodessa.

Oma tuotanto ei riitä, joten saarille myös tuodaan paljon lammasta.

Färsearelaisilla on aina ollut lampaita. ”Emme osaa olla ilman”, lammasyhdistyksen puheenjohtaja *Anna Rubeksen* sanoo.

Lammastiloja on noin 440, mutta pääelinkeino lampaat ovat alle kym-

menelle. Lisäksi on noin tuhat harrastelampuria, joilla on keskimäärin viisi lammasta.

Saarien uuhimäärään ei lasketa harrastelijoiden lampaita.

Vihattu tutkija

Färsearien sää on melko tasainen ympäri vuoden. Lampaat eivät tarvitse rakennuksia, vaan ne laiduntavat jatkuvasti.

Tämä koettelee maata. Eläimiä on liikaa lähes joka tilalla. Laskemat sopivasta eläintiheydestä kaipaavat kipeästi päivitystä, mutta paikallisten on vaikea hyväksyä sitä.

”Tästä ei juuri puhuta, asia on tabu”, tutkija *Gunnar Bjarnason* kertoi Färsearilla pidetyssä Pohjoismaisessa lammaskonferenssissa, Internordenissa.

Johann Paturssonilla on 800 hehtaaria laidunta ja noin 370 lammasta.

Hän haluaisi vähentää määrää ja siirtyä laiduntamaan osaa eläimistä viljellyillä nurmipalstoilla. Paremmalla ruokinnalla karitsojen määrä ja lihatuotos kasvaisivat, vaikka pää-luku pienenis.

”Tehokkuus kiinnostaa, mutta ai- taamisessa on paljon työtä.”

ILMAKUIVATTUA LAMMASTA 17 KILOA VUODESSA

Terhi Torikka

Lähes joka pihassa Färsearilla nököttää pieni puinen vaja, jonka seinälaudat ovat harvassa. Siellä kuivatetaan paikallisten suurta herkkua, Skerpikjøtiä. Se on ilmakuivattu lammas, joka säilyy paikallisten mukaan vajassa lähes ympäri vuoden.

Vuoden mittaan siitä vähitellen leikataan paloja kohdista, jotka kypsyvät nopeimmin.

”Parempaa lihaa ei olekaan”, kehuu maanviljelijä *Jóannes Debess*. Hän leikkaa siivun vajan katossa roikkuvasta lampaan takapästä ja ojentaa maistaiseen.

Tummanpunainen liha tuntuu suussa hieman kostealta ja sitkeältä. Maku muistuttaa etäisesti palvia, mutta ilman suolaa ja savua. Jälkimaku on lähinnä pilaantuneen oloinen.

Jokainen färsearelainen syö tätä perinteisesti valmistettua lihaa keskimäärin 17 kiloa vuodessa. Paikallinen tuotanto menee lähes kaikki kuivatukseen. Ravintoloissa tarjoillaan tuontilihaa.

Teurastukset kotona, liha suoraan kuluttajille

Färsearilla vain ravintoloihin ja kauppoihin myytävä liha on teurastettava virallisesti teurastamossa. Noin 70 000 teuraskaritsasta vain noin 2 000 kulkee teurastamon kautta.

Lampaan lisäksi perinteisiin herkkuihin lu- keutuu valaan ihra, jota varastoidaan tynnyreihin suolaveteen.

Vaaleiden kuutioiden maku muistuttaa suolaista kalanmaksajä. Valasta saa osallistumalla pyyntiin, kun kutsu tulee. Lähes jokainen paikallinen mies on joskus ollut mukana valasjahdissa.

Kuvat: Terhi Torikka

Lähes kaikki Färsearilla tuotettu lampaanliha syödään ilmakuivatettuna.

OSTETAAN TEURASKARJAA

- lyhyet kuljetusmatkat
- nopeat noudot

Miikka Depner p. 010 2291 021
Hannu Vainio p. 010 2291 022

www.vainionteurastamo.fi

JALOSTUSLAMPOLA

RAJA-KARJALAN OXFORD DOWN

Tuota laatukaritsaa!
Raamikas ja nopeakasvuinen lihalammasrotu, sopii myös risteytyskäyttöön.
Huolellinen laiduntaja, erinomainen rehunkäyttäjä.

RAAMIKAAT SIITOSLAMPAAT

Siitospässit: www.sirolantila.com 040 5664153, Tohmajärvi

Kohti lihakkaampaa lammasta

”Luitten lähellä on liha makeinta”, tietää vanha sananlasku. Lihaa on kuitenkin vara lisätä lampaan luiden ympärille ilman, että makeus katoaisi – kuluttaja sitä haluaa ja siitä maksetaan tai ainakin pitäisi maksaa.

Tutkija Marja-Liisa Sevón-Aimonen
MTT

”Genotyyppinen edistymisen tulee valintapäätösten onnistumisesta, fenotyyppinen tulos riippuu lisäksi varsinkin laiduneläimillä säätiloista, ja vuosittainen heilahtelu on suurta. ”

Lihakkuusindeksi perustuu alkujaan vanhempi tutkija *Marja-Leena Puntilan* tekemiin tutkimuksiin ja käytännön edistyminen puolestaan lampureiden innostukseen. Elävältä lampaalta mitataan ultraäänellä sekä rasvan että lihaksen paksuus. Lisäksi määritellään ns. eläväEUROP. Teurastamotuloksia voitaisiin käyttää lisänä, mutta sillä, että arvostelu perustuu elävän eläimen mittoihin, on etunsa. Jalostuksessa elävän eläimen valinta on tehokkaampaa kuin jo teurastettujen, ja yksilöarvostelu nopeampaa kuin jälkeläisten avulla tehty. Nykyinen perustyökalu BLUP yhdistää kätevästi sekä yksilöstä itsestään että sukulaisilta saatavan informaation eli yksilö- että jälkeläisarvostelu ovat samassa paketissa. BLUP yhdistäisi myös täydentävänä informaationa

teurastamotulokset, jos ne kätevästi saataisiin rekistereihin talteen.

Mistä edistys syntyy?

Perinnöllinen edistyminen tarkoittaa, että uuden sukupolven eläimet ovat geneettisesti nopeakasvuisempia ja lihakkaampia – tai mitä ikinä sitten valitaankaan – kuin edellisen sukupolven eläimet. Paremmuus syntyy, kun vanhempaiseläimiksi valitaan parhaasta päästä rodun yksilöitä. Jälkeläiset ovat keskimäärin vanhempiensa tasoisia, ja jos vanhemmat ovat edellisen sukupolven parhaimmista, on koko seuraava sukupolvi siirtynyt pienen askeleen parempaan suuntaan. Valitsemalla hyvistä parhaat ja pyrkimällä nopeaan sukupolvikiertoon on edistyminen nopeaa. Ikä ei sinällään ole karsintaperuste, jos jalostusarvo on säilynyt hyvänä. Kui-

tenkaan pienessä rodussa ei kannata tuottaa liian paljoa jälkeläisiä samoilla hyvillääkään vanhempaiseläimillä sukulaisuusasteen nousun välttämiseksi.

Tarkastelun taustaa

Edistymistä kannattaa tarkastella pidemmällä aikavälillä. Otin tarkasteluun vuodesta 2000 lähtien syntyneet eläimet. Osa vuoden 2012 eläimistä ei ole vielä saanut tulosta, mutta vuosi on silti mukana kuvioissa vaikkakin vajain tuloksin. Pienissä populaatioissa edistyminen ei ole tasaista: joku erityisen hyvä yksilö voi saada aikaan hyppäyksen, sitten taas junnataan paikoillaan tai mennään jopa takapakkia, kun aivan lähisukulaisia ei syntyneelle sukupolvelle voi käyttää. Isommissa roduissa edistyminen on tasaisempaa. Isoiksi roduiksi voimme kutsua oloissamme suomenlammasta ja texeliä, oxford down on sillä rajoilla. Kainuunharmaita on myös melko runsaasti, mutta koska havaintoja on enemmän vasta tarkastelujakson loppupuolella, ne jätettiin vielä pois. Esittelen kuvioita ainoastaan näistä ”suurista” roduista, vaikka kiinnostavaa olisi tarkastella edistymistä laajemminkin. Lukumääriltään pienempien rotujen tarkasteluun voi palata ehkä yhteydessä, jossa näiden rotujen muitakin ominaisuuksia esitellään.

Tilalla mitattuja tuloksia käytetään jalostusarvojen laskennan lähtömaterialina. Taulukossa 1. on perus-

Taulukko 1. Lihakkuusaineiston suomenlammas, texel ja oxford down -rotuisten pässi- ja uuhikaritsoiden keskiarvot, keskihajonnat, minimi ja maksimit. EläväEuropin pisteytyksessä 2 = P, 3 = O, 4 = R, 5 = U ja 6 = E.

Ominaisuus	Pässi					Uuhi				
	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	Minimi	Maksimi	N	Keski-arvo	Keski-hajonta	Minimi	Maksimi
120 pv korjattu paino, kg										
Suomenlammas	7059	33,8	6,5	10,1	59,2	6762	29,8	5,2	10,7	54,1
Texel	2694	40,7	6,9	17,9	70,7	2893	35,7	5,4	16,5	53,9
Oxford down	1222	39,8	6,8	21,7	68,3	1262	35,5	5,7	15,6	53,2
Selkälihaksen paksuus, mm										
Suomenlammas	7059	21,6	3,3	8,0	37,0	6762	21,2	3,1	7,0	33,0
Texel	2694	28,4	3,6	14,0	43,0	2893	28,3	3,4	13,0	39,0
Oxford down	1222	26,2	3,4	16,0	36,0	1262	25,9	3,4	13,0	34,0
Rasvan paksuus, mm										
Suomenlammas	7059	1,4	1,4	0,0	7,0	6762	1,5	1,5	0,0	5,0
Texel	2694	1,6	1,6	0,0	5,5	2893	1,8	1,8	0,0	7,0
Oxford down	1222	1,6	1,6	0,0	4,0	1262	1,8	1,8	0,5	4,0
Elävä Europ, pistettä										
Suomenlammas	6547	3,0	3,0	1,0	5,3	6269	3,1	3,1	1,0	5,3
Texel	2485	4,6	4,6	2,0	6,0	2717	4,7	4,7	2,0	6,0
Oxford down	934	4,3	4,3	2,8	5,3	993	4,3	4,3	2,0	5,3

tietoa tarkastellusta mittausaineistosta. Tiloilta palaavat jalostusarvot vielä standardoidaan käytettävyyden helpottamiseksi keskiarvoon 100 ja hajonnaksi 10. Standardointi auttaa hahmottamaan, mikä eläin on keskiarvoa parempi tai huonompi, samoin kuinka se sijoittuu muihin nähden. Itselläni ei ole suoraan pääsyä standardoituihin jalostusarvoihin (osaindeksiin, lihantuotantoindeksiin) siksi esitän jalostusarvoja, jotka ovat ominaisuuden alkuperäisessä yksikössä eli millimetreinä, kiloina, arvostelupisteinä. Jalostusarvot ovat edistymistä tarkastellessa ehkä havainnollisempiäkin, koska niitä voi suoraan verrata fenotyyppiseen eli mittaustuloksissa tapahtuneeseen edistymiseen. Genotyyppinen edistyminen tulee valintapäätösten onnistumisesta, fenotyyppinen tulos riippuu lisäksi varsinkin laiduneläimillä säätiloista, ja vuosittainen heilahtelu

on suurta. Monilla ruokinnallisilla ja hoidollisilla tekijöillä voi fenotyyppistä tulosta parantaa. Vaikka parempi ruokinta auttaa eläimen näyttämään paremmin geneettisen taipumuksen, se ei välttämättä paranna indeksiä, sillä laskennassa korjataan tilan, vuoden ja sukupuolen yhteinen vaikutus tuloksiin. Sen sijaan taloudellista tulosta se voi kohentaa.

Kuvioissa muutoksia on tarkasteltu vuoden 2000 tasosta eteenpäin. Geneetisiin tuloksiin on lisätty vuoden 2000 fenotyyppinen keskiarvo, jotta fenotyyppiset ja geneettiset arvot saadaan samalle tasolle ja vertailu helpottuu.

120 päivän korjattu paino

120 päivän korjattu paino on suomenlampaalla fenotyyppisesti parantunut (kuvio 1a), tosin heilahtelu vuosien välillä on suurta. Selvää positiivista fenotyyppistä trendiä ei

sen sijaan ole näkyvissä texelillä tai oxford downilla. Tosin 120 päivän paino sisältää havaintoja myös sellaisilta tiloilta, joilta ei ole lihaskantoja ja joissa lihantuotannon sijaan keskitytään ehkä enemmän villaan tai taljoihin. Geneettinen trendi (kuvio 1b) on nouseva: suomenlampaalla ja oxford downilla edistymistä on tarkastelujaksona noin kaksi kiloa, texelillä jopa kolme kiloa. 120 päivän paino sisältää jalostusarvoja myös sellaisilta tiloilta, joilta ei ole lihaskantoja ja joissa osa tuottajista lihantuotannon sijaan keskittyy ehkä enemmän puhtaasti lihatuotantoon, rodun säilytykseen, villaan tai taljoihin. Jatkossa kannattanee tarkastelu tehdä erikseen lihakkuutta mittaaville ja siten ehkä muutenkin lihan tuotanto-ominaisuuksien suhteen aktiivisemmille tiloilta.

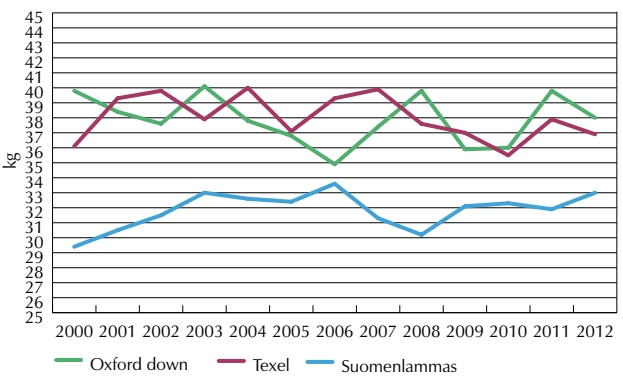
KÄÄNNÄ

Nyt on paras aika huoltaa
keritsinkone

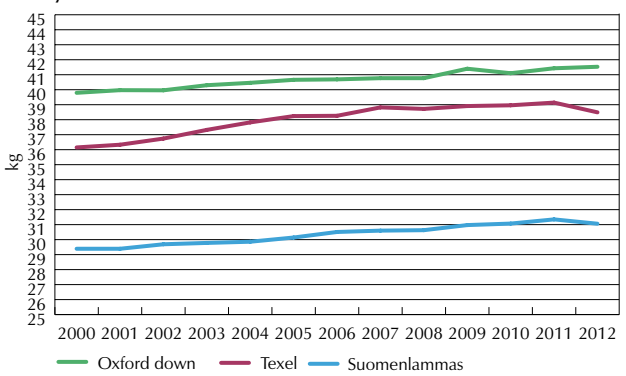
Koneen huolto alk. 26,50 €
Terien teroitus 15 € /pari

TEROITUSPALVELU SIHVO OY
Ravioskorventie 59, 19700 Sysmä
Puh. 040 528 5309 ja 03 717 9977

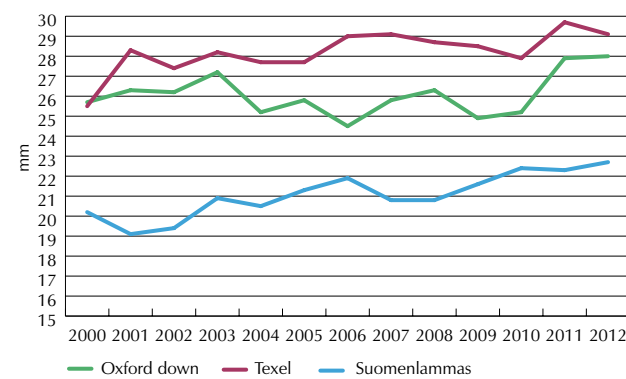
Kuvio 1a. 120 päivän korjatun painon fenotyyppinen kehitys

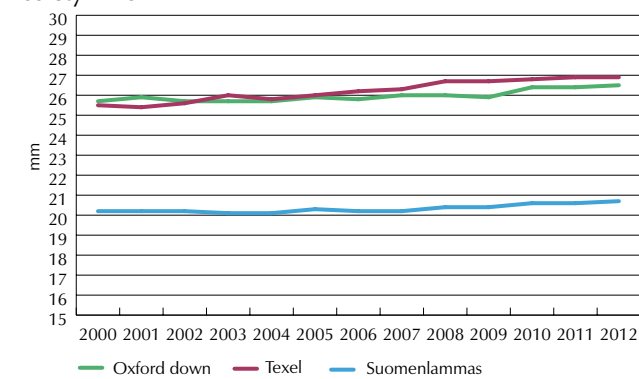
Kuvio 1b. 120 päivän korjatun painon perinnöllinen edistyminen

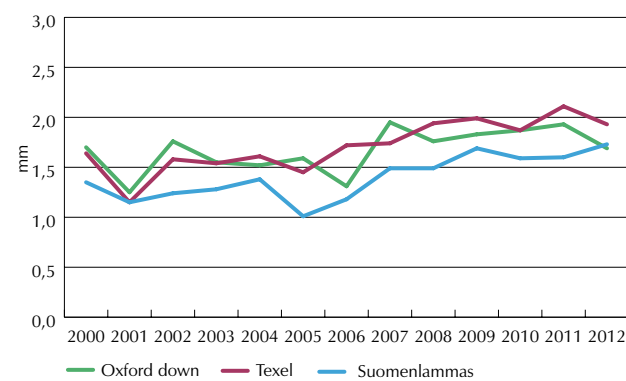
Kuvio 2a. Selkälihaksen paksuuden fenotyyppinen kehitys

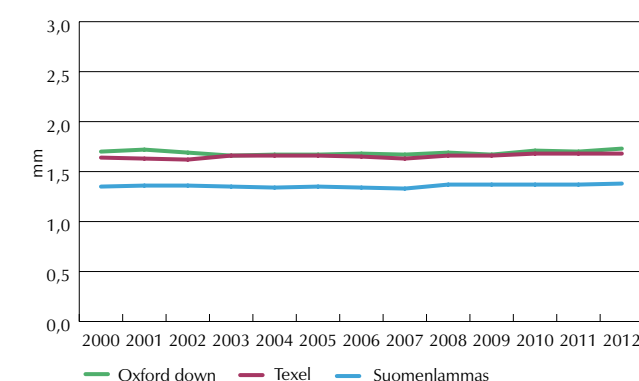
Kuvio 2b. Selkälihaksen paksuuden perinnöllinen edistyminen

Kuvio 3a. Rasvan paksuuden fenotyyppinen kehitys

Kuvio 3b. Rasvan paksuuden geneettinen edistyminen

Selkälihaksen paksuus

Lihakkuusominaisuuksissa fenotyyppinen (kuvio 2a) ja geneettinen (kuvio 2b) trendi näyttää saman suuntaiselta – siinä mielessä asiat ovat kohdallaan. Fenotyyppinen muutos on suurempi kuin geneettinen. Fenotyyppisesti lihaksen paksuuteen on tullut suomenlampaalla n. 3 mm lisää ja geneettisesti vajaa 1 mm. Texelillä ja oxford downilla muutos on fenotyyppisesti samaa suuruusluokkaa, ja geneettisesti edistyminen on jopa hieman suurempi kuin suomen-

lampaalla. Millimetreistä puhuminen voi kuulostaa pieneltä, mutta jos ajatellaan, että keskimääräiseen 28 mm paksuiseen texelin lihakseen saadaan 3 mm lisäpaksuutta, ulkofileen pinta-ala kasvaa noin 6 neliösenttimetrillä 7,5 neliösenttimetriin – se on jo selvä muutos parempaan.

Rasvan paksuus

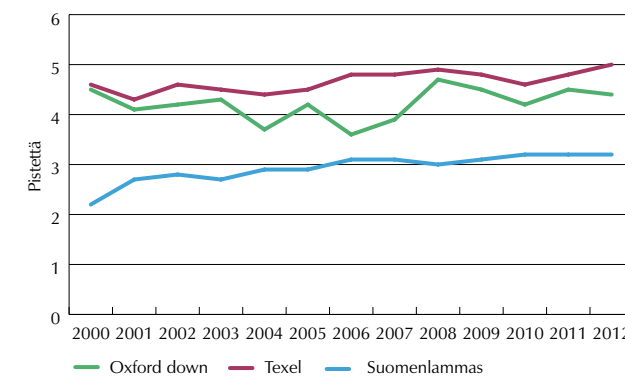
Rasvan ja lihaksen paksuuden välillä on geneettisesti positiivinen korrelaatio – valintaa ajatellen yhteys ei siis ole toivottu, sillä rasvan paksuutta ei

haluta lisätä. Lihantuotantoindeksissä rasvan osaindeksille on annettu negatiivinen paino, jonka toivotaan estävän rasvakerroksen geneettistä paksunemista lihaksen paksuutta valittaessa. Fenotyyppisesti (kuvio 3a) rasvaa on tullut puoli millimetriä lisää tarkastelujakson aikana, geneettisesti (kuvio 3b) ei lainkaan. Sekä lihaksen paksuuden että rasvan paksuuden fenotyyppisiin lukemiin voisi vaikuttaa runsampi ruokinta. Kasvujen kehitys ei suomenlampaasta lukuun ottamatta ole ollut niin suurta, että se olisi kovin uskottava selitys. Lihaksen paksuuden valinta muuttaa lampaan rakennetta, mahdollisesti kompaktimpaan suuntaan, jolloin sekä lihas että rasva ovat lyhyemmällä matkalla mutta paksumpana kerroksena.

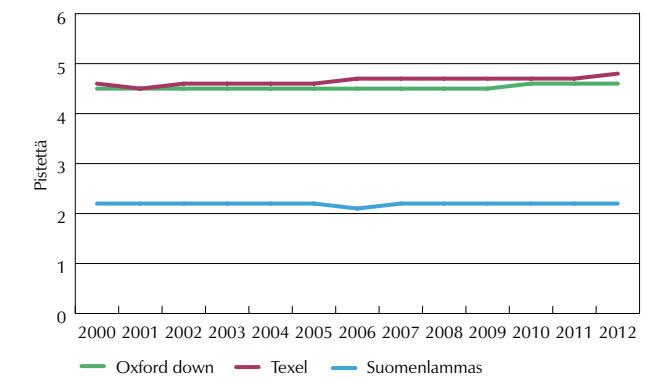
EläväEUROP

EläväEUROP seurailee fenotyyppisesti (kuvio 4a) selkälihaksen ja rasvan paksuutta ja on siis kehittynyt positiivisesti. Suomenlampaalla ja texelillä muutos on noin pisteen eli puolikkaan kirjaimen verran. Ge-

Kuvio 4a. EläväEUROPin fenotyyppinen kehitys

Kuvio 4b. EläväEUROPin perinnöllinen edistyminen

neettisesti (kuvio 4b) trendi on maltillisempi, ja koska halusin piirtää fenotyyppiset ja geneettiset kuviot samaan mittakaavaan, geneettistä edistymistä ei erotu. EläväEUROP ei ole suoraan ominaisuutena lihan-tuotantoindeksissä mukana, mutta se on laskennassa korreloivana ominaisuutena ja kertoo mm. paistien lihakkuudesta, joka jäisi muuten kokonaan huomioimatta.

Tuleeko lampaasta liian muhkea?

Ei ole vielä pelkoa, että lampaasta tulisi "hirvi" tai "possu". Tosin päseissä on kookkaita, jopa yli 60-kiloisia yksilöitä, joilla selkälihaksen paksuus on neljän senttimetrin tuntumassa. Vaikka liika lihakkuudesta ei olekaan huolta, voi lihaksikkuus joskus vaikeuttaa synnytyksiä lähinnä yksöisillä karitsoilla ja ensikertalaisilla

uuhilla. Toivottavasti jatkossa lampaiden jalostus saa monipuolisemman työkalutarjonnan, jossa lihakkuusominaisuuksien lisäksi ainakin karitsan syntymäpaine, varhaiskasvu ja toisaalta uuhiominaisuudet saadaan mukaan jalostusarvolaskentoihin. Sopiva syntymäpaine yhdistettynä hyvään kasvuun ja lihakkuuteen on onnistunut lihakaritsan ominaisuuspaketti.

Karitsanlihan tutkimus USA:ssa

Kaie Ahlskog

lammasyritysneuvoja, ProAgria Pirkanmaa

Tutkimuksen kulku

- 3 rodun risteysuuhet astutettiin eri rotujen 5 päseillä /dorset, texel, rambouillet, finnsheep, romanov, suffolk, composite, katahdin, dorper.
- Syysastutus 10. syyskuuta
- Kaikki syntyneet pässikaritsat leikattiin (kastroitiin), mutta ei keritty
- Karitsoille ad libitum säilörehua, 88 % kuiva-ainetta ja 77 % sulavaa materiaalia
- 18 % valkuaista 10 viikon aikana
- 14,5 % valkuaista 20 viikon vanh.
- 11,5 % valkuaista 20 v. – Teurastukseen
- Karitsat teurastettiin kesk. 217 pv. ikäisinä, 2 viikkoa ennen teurastusta karitsat jaettiin eri karsinoin, että stressin vaikutus lihaan vähenisi.
- Jokaisella astutuspässillä 30 jälkeläistä
- Ruhot jäädytettiin ja lihasleike pakastettiin
- 12 ja 13 kylkiliun välistä leike arvioitiin ja annettiin marmoroitumisesta pisteet
- 5-7 pv pakastamisen jälkeen palat sulatettiin ja grillattiin ja annettiin 8 pisteen asteikolla arvosana pehmeuden, mehukkuuden, lammashamaun tai sen puutteen perusteella.

Tulokset

- Rotu vaikuttaa kasvun ja ruhon laatuun
- Suffolkin jälkeläiset raskaimmat vertailussa. Sen jälkeen ovat texel ja dorper.
- Teurasprosentti oli korkeimmillaan dorperilla.
- Sisärasvaa oli eniten rodulla, joiden kasvunopeus oli hidas: Suomenlammas ja Romanov
- Paisteista texeleillä korkeimmat pisteet

Rasvamittaus (12 kylkiluu) -tulokset

- Eri rotujen väliset erot rajalliset
- Villarotujen ruhoissa rasvaa eniten
- Rodulla iso vaikutus marmoroitumiseen ja sisärasvaan.

Finnsheepin ja Romanovin pässien jälkeläisillä oli eniten sisärasvaa ja ne saivat korkeimmat pisteet marmoroitumisesta.

Finnsheep pässien jälkeläisillä monia etuja

- Pienemmät lihaleikkeet ja korkeimmat pisteet lihan pehmeuden (tenderness) ansiosta
- Kyljykset mehukkaampia verrattuna dorperin, rambouilletin ja texelin.

Lähteet:

- Lamb Meat Quality Progress Report Number 2. Preliminary Results of an Evaluation of Effects of Breed of Sire on Carcass Composition and Sensory Traits of Lamb
- Fundamental Aspects of Crossbreeding of Sheep: Use of Breed Diversity to Improve Efficiency of Meat Production
- K. A. Leymaster
- USDA, ARS, U.S. Meat Animal Research Center, Clay Center, NE 68933-0166

Ostamme kaikenikäisiä lampaita ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkaus ja tyhjiöpakkaus myös rahtityönä

Lallin Lammas

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. (02) 554 6273. Faksi (02) 554 6290.
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

AESCULAP

laatua uudelta maahantuojalta!

Nyt myös valvontakamerat ja
-järjestelmät maatiloille!

Ammattilaisille: Aesculap, Felco, Wmironwork,
SuperShear

Tmi Janne Mäkeläinen
puh. 040 835 5233
Honkasaarentie 98, 32200 Loimaa
makelainen@hotmail.com

Lammas
& vuohi

PALVELUKORTTI

- ☐ Uusi lehtitilaus 69 €/vuosi
- ☐ Lehtitilaus ja kannattajajäsenyys 300 €/vuosi
- ☐ Perhejäsenyys ilman lehtitilausta 20 €/vuosi
- ☐ Osoitteenmuutos
- ☐ Tilauksen peruutus

Lammas & vuohi lehti on alan ammattilaisille suunnattu erikoisjulkaisu, joka ilmestyy viisi kertaa vuodessa. Suomen Lammasyhdistyksen jäsenyys sisältyy Lammas & vuohi -lehden tilaushintoihin.

Nimi _____

Osoite _____

Vanha osoite _____

Puhelinnumero _____

Sähköposti _____

Suomen Lammasyhdistys

ProAgria Palvelukeskus

PL 251

01301 Vantaa

Päätoimittaja: Pia Parikka, puh. 020 747 2451, pia.parikka@proagria.fi
Toimitussihteeri: Terhi Torikka, puh. 040 752 6363, terhi.torikka@gmail.com
Vuohiasiat: Milla Alanco, puh. 040 706 0558
Toimituksen osoite: Terhi Torikka, Kuutostie 470, 59130 Koitsanlahti
Ilmoitukset: Riikka Miikkulainen, puh. 040 673 4179, riikka.miikkulainen@proagria.fi

Sähköiset tilaukset:
pia.parikka@proagria.fi

Lampaiden tuotosseuranta- tuloksia vuodelta 2011

Lammastaloudessa kärkitilojen kehitys on tällä hetkellä erittäin nopeaa. Päiväkasvut ja teuraspainot ovat nousseet. Myös perinnöllistä edistymistä on tapahtunut eläinaineksessa.

Seuraavilla sivuilla
vuodelta 2011:

- Viralliset tulokset lampaiden tuotosseurannasta
 - Hittilistat parhaista päseistä ja uuhista
 - Hittilistat parhaista lammastiloista
- Irrota talteen!*

ProAgrian lampaiden tuotosseurannan suosio säilyi vuonna 2011 tietokantauudistuksen viiveistä huolimatta. Tuotosseurannassa mukana olevien lammastilojen lukumäärä nousi edellisestä vuodesta kahdella 253 tilaan.

Myös tuotosseurantatilojen uuhimäärän kasvu jatkui edelleen. Tuotosseurannassa oli yhteensä 12 522 uuhia. Nousua edellisestä vuodesta oli 300 uuhien verran.

Tuotosseurantaan kuuluvilla lammastiloilla oli viime vuonna keskimäärin 49 uuhia. Keskikatraskoko tuotosseurantatiloilla on edelleen kaikkien uuhipalkkiota hakeneiden katraiden keskimääräistä yksikköko-koa, 67 uuhia, alhaisempi.

Alueellisesti karitsoinneissa oli eniten kasvua Pirkanmaalla, Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa. Uuhimäärän ja karitsointien alenema oli suurinta Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalla, Kainuussa ja ruotsinkielisellä Pohjanmaalla. Alueellisesti tuotostilastot eivät ole täysin vertailukelpoisia aiempien vuosien kanssa, sillä aluejako tarkentui WebLampaan myötä.

Tihennetty karitsointi yleistyi

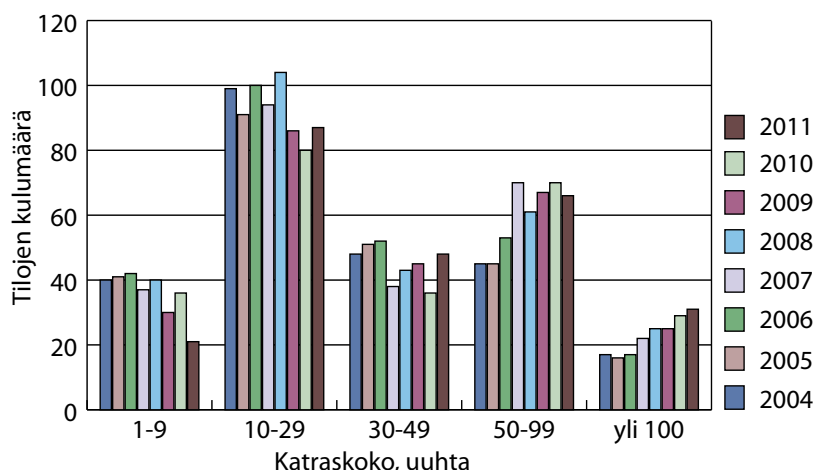
Tuotosseurantatilastojen perusteella tihennetty karitsointi on yleistynyt. Vuotuinen uuhituotos on noussut, vaikka karitsointikohtainen uuhituotos on laskenut.

Syntyneiden ja eloonjääneiden karitsojen lukumäärä uuhia kohden säilyi vuoden 2010 tasolla. Karitsoja jäi vuositasolla eloon vanhemmilla uuhilla 2,1 ja ensikoilla 1,5.

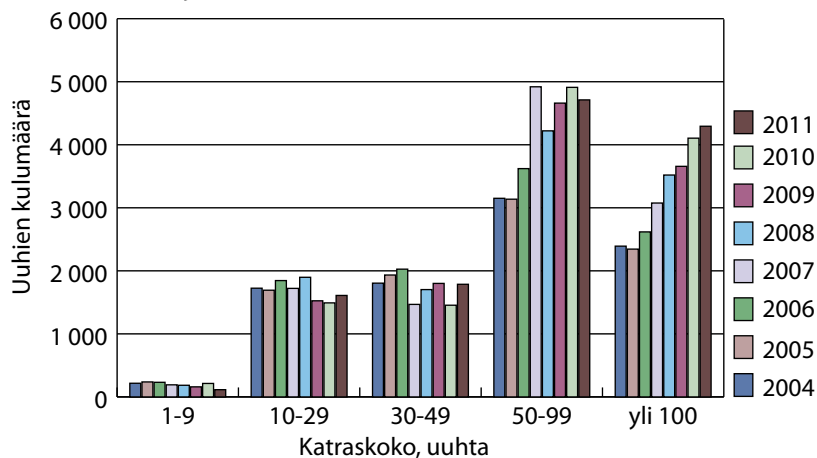
Alueiden välillä on jonkin verran eroja syntyneiden ja eloonjääneiden karitsojen lukumäärissä. Erot rotuja-

KÄÄNNÄ

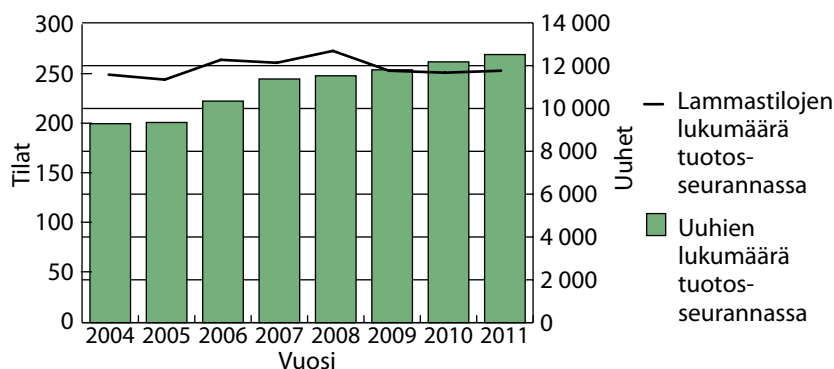
Kuvio 1. Lammastilojen jakutuminen katraskokoluokittain

Kuvio 2. Uuhien jakautuminen katraskokoluokittain.

Kuvio 3. Lammastilojen ja uuhien lukumäärä tuotosseurannassa

kaumissa lienevät merkittävän alueiden välisiä eroja selittävä tekijä.

Itsenäinen kainuunharmas – Suosittu suomenlammas

Rotujakaumassa huomionarvoista on, että kainuunharmas irrotettiin tilastoissa omaksi rodukseen suomenlampaasta. Nyt julkaistaan itsenäisen kainuunharmaksen rotuhistorian en-

simmäiset viralliset tuotosseurantatulokset. Rotu osoittautui sikiävyydeltään odotusten mukaisesti suomenlampaan kaltaiseksi. Karitsatuotos ja kuuden viikon keskipaino asettuivat hieman suomenlampaan tulostason alapuolelle.

Suomenlammas on edelleen tuotosseurannassa olevien lammastilojen suosituin rotu. Kun kainuunhar-

”Nyt julkaistaan itsenäisen kainuunharmaksen rotuhistorian ensimmäiset viralliset tuotosseurantatulokset.”

maksen irrottaminen omaksi rodukseen on huomioitu, nousi karitsoineiden ja yli 1-vuotiaiden suomenlammasuuhien lukumäärä 456 uuhella.

Myös oxford down -rodun uuhimäärässä tapahtui huomattavaa nousua. Sen sijaan karitsoineiden texel-uuhien lukumäärä laski 212 uuhella eli 26 prosenttia.

Rotukohtaisissa tuloksissa huomattavaa on ahvenanmaanlampaan tulostason nousu. Rodun keskimää-

Taulukko 1. Tilojen luokittelu uuhimäärän mukaan

Uuhimäärä	Vuosi							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1-9	40	41	42	37	40	30	36	21
10-29	99	91	100	94	104	86	80	87
30-49	48	51	52	38	43	45	36	48
50-99	45	45	53	70	61	67	70	66
yli 100	17	16	17	22	25	25	29	31
Yhteensä	249	244	264	261	273	253	251	253

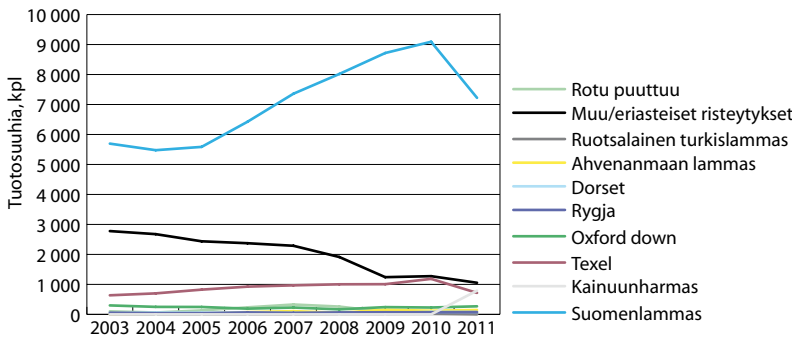
Taulukko 2. ProAgria Keskusten yhteenveto vuodelta 2011

ProAgria Keskus	Tuotos uuhia kpl	Kar. uuhia kpl	Karitsointi lkm	Synt. kar. kpl	Eloon kar. kpl	6 vk paino kg	Tuotos / uuhi kg	Tuotos / kerta kg
Vanhemmat uuhet								
Uusimaa	116	260	260	2,36	2,16	15,44	36,49	35,93
Nylands Svenska Lbs.	47	48	48	2,71	2,42	13,18	28,90	28,90
Farma	176	642	666	2,39	2,14	14,63	29,04	26,84
Finska Hushållningssällskapet	54	86	86	2,92	2,67	16,08	45,15	45,15
Satakunta	65	210	210	2,18	2,07	12,58	23,80	23,39
Pirkanmaa	422	731	738	2,55	2,21	15,47	33,15	33,10
Kanta-Häme	131	131	131	1,98	1,92	16,72	25,36	23,07
Päijät-Häme	54	58	60	2,17	1,99	16,19	30,27	29,98
Kymenlaakso	68	133	133	2,02	1,89	19,63	30,26	30,26
Etelä-Karjala	0	137	156	2,17	1,61			
Etelä-Savo	281	501	511	2,27	2,08	16,43	30,79	30,17
Pohjois-Savo	85	220	238	2,46	2,19	15,83	36,32	36,32
Pohjois-Karjala	314	430	434	2,34	2,10	15,62	31,50	30,99
Keski-Suomi	410	1052	1112	2,48	2,09	15,07	30,93	30,84
Etelä-Pohjanmaa	453	1045	1072	2,35	2,06	17,15	32,73	32,24
Österbottens Svenska Lbs.	128	953	990	2,26	1,93	16,31	37,61	32,45
Keski-Pohjanmaa	46	377	377	2,53	1,95	14,40	36,98	36,98
Oulu	449	620	629	2,51	2,12	14,61	32,79	30,85
Kainuu	186	264	265	2,81	2,10	16,33	34,25	34,12
Lappi	814	1192	1227	2,40	2,03	16,23	32,47	32,51
KOKO MAA	4299	9090	9343	2,4	2,1	15,1	36,6	31,5
1-vuotiaat uuhet								
Uusimaa	36	48	48	1,92	1,81	14,16	24,53	24,66
Nylands Svenska Lbs.	14	14	14	1,79	1,79	10,23	16,83	16,83
Farma	65	167	167	1,76	1,47	13,28	18,63	17,21
Finska Hushållningssällskapet	10	16	16	2,31	2,00	14,96	27,40	27,40
Satakunta	15	17	17	2,06	1,88	11,87	23,02	23,02
Pirkanmaa	44	74	75	1,76	1,65	13,42	21,26	21,26
Kanta-Häme	23	6	6	2,33	2,33	15,09	18,76	17,69
Päijät-Häme	8	8	8	1,38	1,25	14,05	18,40	18,40
Kymenlaakso	4	6	6	1,67	1,50	15,32	18,64	18,64
Etelä-Karjala	0	19	19	1,89	1,68			
Etelä-Savo	32	58	58	1,81	1,60	14,18	22,16	23,11
Pohjois-Savo	21	42	43	1,98	1,62	14,08	24,81	24,81
Pohjois-Karjala	4	7	7	1,57	1,14	10,36	14,49	15,49
Keski-Suomi	51	150	150	1,78	1,61	14,37	21,81	21,93
Etelä-Pohjanmaa	94	173	173	1,66	1,39	16,49	21,55	21,55
Österbottens Svenska Lbs.	53	292	292	1,70	1,47	16,66	26,80	26,18
Keski-Pohjanmaa	3	39	39	1,67	1,59	14,00	18,39	18,39
Oulu	42	64	64	1,69	1,45	14,25	17,53	20,54
Kainuu	0	2	2	2,00	2,00			
Lappi	21	75	75	1,67	1,29	14,03	24,88	25,47
KOKO MAA	540	1277	1279	1,75	1,52	13,94	24,83	21,72

Taulukko 3. Uuhien ja pässien rotujakautuma tuotosseurannassa vuosina 2003–2011

Rotu	Pässejä kpl								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Suomenlammas	342	364	377	436	487	550	538	575	350
Kainuunharmas	0	0	0	0	0	0	0	0	73
Texel	129	125	129	118	107	98	83	97	71
Oxford down	45	41	34	31	28	24	31	32	35
Rygja	8	8	8	12	15	14	11	14	12
Dorset	10	7	11	6	8	10	9	8	15
Ahvenanmaan lammas	1	5	5	16	12	9	8	10	18
Ruotsalainen turkislamm	0	0	0	0	2	5	3	4	1
Muu/eristeiset risteytykset	15	18	10	16	12	9	6	13	9
Rotu puuttuu	2	3	2	8	4	5	2	0	1
Yhteensä	552	571	576	643	675	724	691	753	585

Kuvio 4. Karitsoideiden uuhien rotujakauma 2003-2011

räinen karitsatuotos nousi lähes kolmella kilolla vain yhdessä vuodessa.

Myös texelin ja oxford downin

kuuden viikon painoissa tapahtui myönteistä kehitystä. Karitsatuotokseen painonousu ei vaikuttanut, sillä

rotujen sikiävyys laski hieman edellisvuoteen verrattuna.

Kärki karkaa kasvuissa

Lammastalouden ammattimaistuminen heijastuu tuotosseurantatuloksissa. Sekä kuuden viikon että neljän kuukauden painohavaintojen lukumäärä on noussut. Teuraskaritsan laatu-palkkio lienee osaltaan vauhdittanut punnitusten yleistymistä.

Tuotosseurantatilojen kärkineljänneksessä on tapahtunut karitsakasvun ja painojen osalta huomattavaa kehitystä kaikissa painoluokissa. Parhaan neljänneksen kuuden viikon

KÄÄNNÄ

Taulukko 4. Uuhien rotukeskiarvot

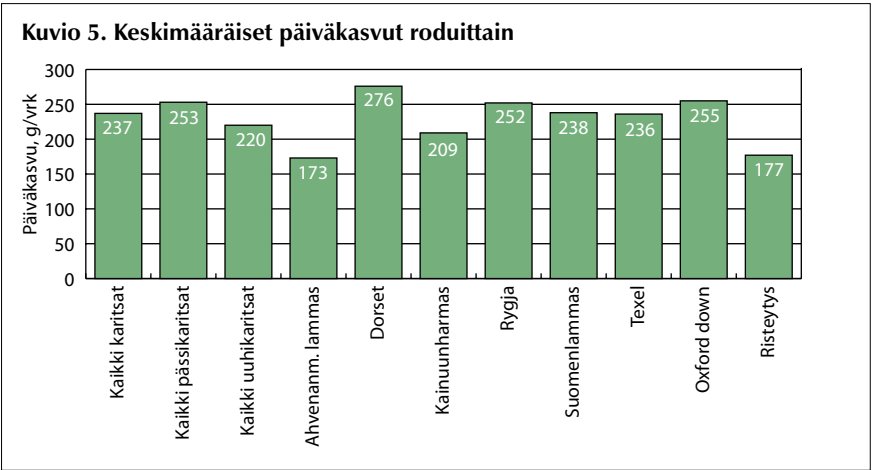
Rotu	Karitsoin. uuhia, kpl	Tuotos- uuhia, kpl	Synt. kar.	Eloon kar.	Karitsa- tuotos	6 vk	Paino, kg
Vanhemmat uuhet							
Ahvenanmaanlammas	120	92	2,26	2,17	23,76	11,75	54,6
Kainuunharmas	698	422	2,46	2,19	29,23	13,31	28,96
Dorset	79	84	1,8	1,73	32,04	18,94	
Rygja	74	69	1,66	1,57	27,54	18,02	
Suomenlammas	6319	2630	2,57	2,17	33,5	14,88	72,94
Texel	606	394	1,58	1,47	30,08	20,53	87,3
Oxford down	265	200	1,75	1,64	32,88	20,01	83,73
1-vuotiaat uuhet							
Ahvenanmaanlammas	26	23	1,38	1,38	12,55	9,48	48,44
Kainuunharmas	92	41	1,74	1,53	21,63	13,62	46,31
Suomenlammas	903	359	1,87	1,60	22,80	13,79	48,95
Texel	111	62	1,13	1,05	20,13	19,32	54,65
Oxford down	4	4	1,25	1,25	20,63	17,31	57,53

Teurastulokset

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Karitsoita, kpl	3844	5321	4842	4739	5283	4454	5767	6061	3227
Teuraspaino, kg	19,4	18,8	18,4	18,6	18,4	18,0	18,7	18,8	19,0
Teuras%	42	42	41	42	41	41	42	42	41
Kasvuaika, pv	206	224	214	214	206	217	215	228	251
Nettopäiväkasvu, g	91	85	83	86	83	82	84	80	86
Teurasluokat (%)									
E	1	-	-	-	1	-	1	3	3
U	3	2	2	4	3	4	3	3	3
R	32	18	22	27	17	22	17	17	19
O	60	75	69	64	72	66	74	74	71
P	4	5	6	6	7	7	6	3	4
Rasvaluokat (%)									
1	3	5	6	8	8	8	6	7	7
2	61	48	46	46	55	56	58	58	55
3	26	32	35	34	28	29	29	28	34
4	8	13	11	11	5	5	6	5	4
5	-	2	-	1	-	1	-	1	0

Taulukko 5. Karitsapainojen ja kasvun parhaat (neljänneket ja 10 %)

Rotu	Kpl	Keskiarvo	Paras 25% (alaraja)	Paras 10% (alaraja)
3 päivän paino				
Kaikki karitsat	17247	3,94	5,41	6,17
Kaikki pässikaritsat	8588	4,04	5,54	6,32
Kaikki uuhikaritsat	8659	3,83	5,27	6,00
Ahvenanmaan lammas	271	3,22	4,24	4,62
Dorset	139	5,86	7,26	7,87
Kainuunharmas	1338	3,65	4,74	5,19
Rygja	103	4,96	6,06	6,55
Suomenlammas	11515	3,73	4,91	5,45
Texel	1043	5,37	6,79	7,44
Oxford down	421	5,59	7,02	7,60
Sekarotuinen	17	5,08	6,14	6,40
Kuuden viikon paino				
Kaikki karitsat	11093	15,03	20,34	22,74
Kaikki pässikaritsat	5519	15,64	20,33	23,63
Kaikki uuhikaritsat	5574	14,42	18,43	21,59
Ahvenanmaan lammas	201	11,22	14,79	16,31
Dorset	139	18,54	23,19	24,82
Kainuunharmas	1059	12,77	17,07	18,65
Rygja	103	17,49	21,31	22,59
Suomenlammas	7354	14,50	19,10	21,18
Texel	769	19,71	24,59	26,58
Oxford down	325	19,47	24,37	26,24
Sekarotuinen	8	13,23	16,69	17,26
Neljän kuukauden paino				
Kaikki karitsat	11444	33,47	43,96	48,03
Kaikki pässikaritsat	5878	35,25	46,28	50,03
Kaikki uuhikaritsat	5566	31,59	40,50	43,84
Ahvenanmaan lammas	155	25,07	31,19	33,05
Dorset	138	40,07	48,14	50,34
Kainuunharmas	1065	29,24	37,32	40,71
Rygja	95	37,21	43,98	47,05
Suomenlammas	7364	32,80	43,09	47,10
Texel	835	38,27	48,34	52,38
Oxford down	316	39,45	47,53	50,58
Sekarotuinen	10	28,06	36,27	36,90
Kasvu				
Kaikki karitsat	9575	237	340	382
Kaikki pässikaritsat	4816	253	363	403
Kaikki uuhikaritsat	4759	220	307	344
Ahvenanmaan lammas	153	173	235	253
Dorset	138	276	347	371
Kainuunharmas	891	209	290	324
Rygja	95	252	317	341
Suomenlammas	6263	238	349	392
Texel	744	236	326	365
Oxford down	315	255	329	355
Sekarotuinen	8	177	265	267

ja neljän kuukauden välinen päiväkasvu on kivunnut jo 340 grammaan vuorokaudessa. Nousua edellisvuodesta oli peräti 83 grammaa.

Kaikkien tilojen karitsojen keskimääräinen kuuden viikon ja neljän kuukauden välinen päiväkasvu nousi vuodessa 210:stä 237 grammaan. Kärkitilat vaikuttavat kehittyvän nyt muita nopeammin. Päiväkasvut nousivat kaikissa roduissa.

Taulukko 6a. Parhaat pässit roduittain kasvuindeksin mukaan (jälkeläisiä vähintään 20 kpl)

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila v. 2012	EU-tunnus	Isälinja	Nimi	Synt. aika	Kasvuindeksi	Jälkeläisiä
SUOMENLAMMAS								
1.	Perälä Petteri ja Tuija	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025126403	12	Perälän Lassi	2010	153	95
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Rahkala Sanna	FI000025088702	6	Rantamaan Alvari	2010	148	73
3.	Viitasaari Raimo	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000025159957	15	Tölmän Aatos	2010	133	112
4.	Hakomäki Sini	Hakomäki Sini	FI000025012323	24	Topelius	2009	121	38
4.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	Westersträhle Mika	FI000025105201	43	Vanhalan Hedwig	2010	121	43
4.	Lihasulan Säätö	Lääkkö Erkki ja Ritva	Idlas: 751634	6	Lihasulan Sulo	2005	121	359
4.	Maatilyhtymä Tauriainen	Ollqvist Christer	FI000025130549	3	Pirkka	2010	121	24
4.	Ingo Mikaela	Lääkkö Erkki ja Ritva	Idlas: 464634	17	Lille Skutt	2005	121	319
9.	Lihasulan Säätö	FI000001590438	30	Ässä 30 Liuksiala	2007	120	105	
10.	Kananen Minna	Korhonen Heli	FI000002690612	3	Kanasen Kossi	2008	119	31
KAINUUNHARMAS								
1.	Laide Marja-Leena	Neuvonen Kati	FI000000616342	M	Päkä	2006	133	92
2.	Pelson vankila	Kupsala Sakari	FI000002267825	A	Pelson Antti	2009	122	57
3.	Keränen Sirpa ja Esa	Rintala Tapio	FI000025085688	I	livari	2010	121	36
4.	Leppänen Helinä	Särkkä Saku	FI000025076432	P	Noittaaan Ojakärsämä	2010	119	30
5.	Leppänen Helinä	Gullman Henrietta	FI000250103692	R	NoittaaanMäiske	2009	116	20
6.	Sulonen Anne	Leppänen Helinä	FI0000000271761	P	Pertti	2005	115	80
6.	Hankonen Antti	Hankonen Antti	Idlas: 269116	A	ANTTI	1998	115	35
6.	Pelson vankila	Keränen Sirpa ja Esa	FI000020002518	L	Harley	2004	115	27
9.	Laide Marja-Leena	Keränen Sirpa ja Esa	FI000020002517	A	Antti	2003	114	24
10.		Hokkanen Terhi	FI000000791487	L	Valonkantaja	2006	113	81
10.	Iso-Junno Hannu, Pirjo	Hokkanen Terhi	FI000025034159	M	Hiekka	2010	113	121
10.	Hokkanen Terhi	Hokkanen Terhi	FI000001631782	L	Vili	2007	113	73
TEXEL								
1.	Varis Antero	Ollqvist Christer	FI000000938046	DK	Riku	2006	131	107
2.	Kiiski Paula	Muurinen Leena ja Ari	FI000020028131	E	felix	2005	119	286
3.	Lindvall Patrik	Lindvall Patrik	FI000002727378	O	Oliver	2009	117	27
4.	Leinonen Lauri	Vaaramaa Airi	Idlas: 539664	H		2003	115	133
5.	Ahola Veli	Ahola Veli	FI000001374638	J	Jalmari	2007	113	68
6.	Leinonen Lauri	Hiipakka Pekka	FI000002065755	E		2004	111	462
7.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025099937	DB	Bankboy	2010	110	38
8.	Varis Antero	Lindvall Patrik	FI000000937940	E	Rambo	2006	109	67
9.	Dahlin Lisbet ja John	Ollqvist Christer	FI000025123041	DK	Tiku	2010	108	31
9.	Ahola Veli	Ojanperä Janne	FI000001374625	J	veli	2007	108	282
OXFORD DOWN								
1.	Salonen Marjatta	Sirola Outi	FI000002023603	F	Frodo	2009	115	32
2.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002367330	M	JONAS	2009	114	43
3.	Sirola Outi	Enlund Lars-Johan ja Ulla	FI000020029862	D	Turo 380	2003	112	62
4.	Rissanen Matti	Harju Tuomo	FI000002030298		MARKARIINI	2008	110	45
5.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000000697086	A	Akseli	2006	109	74
5.	Salonen Marjatta	Enberg Hannele	FI000001061394	F	FABRIZIO	2006	109	25
5.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025104684	D	Dexter	2010	109	30
8.	Sirola Outi	Ollqvist Christer	FI000025104675	D	Derek	2010	107	25
9.	Leinonen Lauri	Enberg Hannele	FI000020000001	B	TIGER	2003	105	140
10.	Salonen Marjatta	Enberg Hannele	FI000001061815	A	BIG BROTHER	2007	102	23
AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025013269	1	Eemal e	2009	119	57
2.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025013283		Elkle c	2009	115	21
3.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025013271	1	Eelis b	2009	108	39
4.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025193524	2	Ilar	2011	107	67
4.	Schutten Mia	Katja Sikka	FI000000235370	1	Isor	2004	107	62
6.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025013277	1	Esor b	2009	102	38
6.		Määtilä AY Mäkinen	FI000002374051		Tapsa	2008	102	29
6.		Katja Sikka	FI000000213813	2	Sjöberg	2005	102	146
DORSET								
1.	Westersträhle Mika	Ollqvist Christer	FI000025105690	AU	Harry	2010	123	50
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105665	A	AU.Hercules	2010	114	26
3.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002738613	A	AU.Arnold	2008	113	87
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105678	H	HA.Huurre	2010	110	39
5.	Sjöblom Dick	Westersträhle Mika	FI000000704814	U	UE.Urmas "72"	2004	106	35
6.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025038605	F	FH.Edward	2009	104	29
7.	Westersträhle Mika	Rissanen Matti	FI000025105704	AU	AH.Hauke	2010	102	93
7.	Hirvonen Johanna ja Severi	Westersträhle Mika	FI000020020321	U	UT.Urpo	2003	102	75
9.	Westersträhle Mika	Kuusoja Tuukka	FI000025038598	NH	NU.Elmo	2009	100	66
RYGJA								
1.	Fredin Viola ja Kalevi	Nylund Timo	FI000002628244	C	Mooses	2009	119	42
1.		Kovala Urpo	DK001611700088	DD		2007	119	21
3.		Kovala Urpo	FI000001933192	E		2007	108	28

Taulukko 6b. Parhaat uuhet roduittain kasvuindeksin mukaan

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila v. 2012	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt.aika	Kasvu-indeksi	4-kk jälk.lkm
SUOMENLAMMAS								
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001014066	6	NULL	2009	128	2
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001013847	6	NULL	2008	128	3
3.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001014215	6	NULL	2009	126	3
3.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001013902	6	NULL	2008	126	3
5.	Ruuska Mirja	Piesala Eeva	FI000000334284	7	mirjö 8	2006	125	2
5.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000000509970	17	NULL	2006	125	10
7.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001014862	6	NULL	2009	124	2
7.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001013494	6	NULL	2008	124	3
9.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Lääkkö Erkki ja Ritva	FI000001013643	6	NULL	2008	123	2
9.		Ouramo Ulla	FI000000783770		Alma	2006	123	7
9.	Piesala Eeva	Piesala Eeva	FI000000343932	34	eu5057	2005	123	5
KAINUUNHARMAS								
1.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000001606474	M	yömi	2007	135	5
2.	Keränen Sirpa ja Esa	Keränen Sirpa ja Esa	FI000000782920	L	VANAMO	2006	134	5
3.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000001993365	M	Liini	2007	133	4
4.	Hokkanen Terhi	Hokkanen Terhi	FI000025018861	M	Mila	2009	132	2
5.	Keränen Sirpa ja Esa	Keränen Sirpa ja Esa	FI000000284907	L	UNELIAS	2005	131	8
6.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000002624183	M	Hiina	2008	130	2
6.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000002753041	M	Kipakka	2008	130	2
8.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000002624028	M	Mari	2008	129	2
9.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000001606513	M	Yritys	2007	128	3
9.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000002624060	M	Hilja	2008	128	5
TEXEL								
1.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000000151353	L		2006	145	7
2.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119570	DK		2011	139	1
3.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000000807135	L		2005	137	5
4.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119573	DK		2011	133	1
5.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000000151355	L		2006	130	9
6.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119578	DK		2011	127	1
7.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000001313071	M		2008	125	4
7.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025119572	DK		2011	125	2
9.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025099886	G	Virkistys	2010	123	2
9.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000001313039	M		2008	123	4
9.	Ollqvist Christer	Ollqvist Christer	FI000025032984	DK		2011	123	1
9.	Dahlin Lisbet ja John	Ollqvist Christer	FI000025123038	DK		2010	123	2
OXFORD DOWN								
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000001284663	C	Cici	2008	130	3
2.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000020000037	D	Ulpu	2004	124	7
3.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365426	A	JASMIN	2009	122	4
4.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000002716758	C	Cylinda	2009	121	5
4.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028044		Agne	2009	121	2
6.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000020000022	M	CAUTIOUS	2004	120	15
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028049	C	Cindy	2009	120	5
6.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028055	C	Cynthia	2009	120	5
6.	Panula Eero	Enberg Hannele	FI000000315520	L	NATALIA 2	2003	120	12
6.	Sirola Outi	Enberg Hannele	FI000025028234	A	ANNALENA	2010	120	2
AHVENANMAANLAMMAS								
1.	Launo Mikko ja Toivonen Nina	Launo Mikko ja Toivonen Nina	FI000025210158	7	Selma	2011	117	1
2.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000002280145		Aferist b	2008	115	8
2.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095534		H b	2010	115	1
4.	Häggbloom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000374244		Jutta	2006	114	3
4.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095543	1	Hjördis b	2010	114	2
4.		Launo Mikko ja Toivonen Nina	FI000025103343		Ketzia	2010	114	3
7.	Häggbloom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000214456		Alva	2006	113	5
7.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095608			2010	113	1
7.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000025095528	1	Hertta e	2010	113	3
10.	Häggbloom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000001025521		Raili	2006	112	3
10.	Häggbloom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000001025275		Ranya	2006	112	9
10.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000001253364		Ylitys	2007	112	5
10.	Katja Sikka	Katja Sikka	FI000001253380		Ystävyys	2007	112	7
DORSET								
1.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190439	A	Audrey	2008	140	5
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190413	A	AU.Anne	2008	137	3
3.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190426	A	Amanda	2008	128	4
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105624	A	AN.Hallie	2010	127	1
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105572	A	AU.Hellevi	2010	125	1
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105573	A	AU.Helli	2010	125	1
7.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105596	A	AU.Hilkka	2010	124	1
8.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105581	A	AH.Hely	2010	123	3
8.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105582	A	AH.Henna	2010	123	1
8.		Westersträhle Mika	FI000011049824		UD.	2006	123	4
RYGJA								
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048493	C		2009	121	2
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	Idlas: 520134	C	Astrid	2005	118	7
3.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	Idlas: 520246	E		2007	117	1
4.	Haipus Kati	Haipus Kati	FI000001293955	B	FANTSU	2004	115	2
5.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000001660122	C	Catarina	2008	111	1
5.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000000453631	F	Maria	2006	111	3
7.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000002371041	C		2008	110	3
8.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000002627957	C	Silja	2009	109	2
8.	Haipus Kati	Haipus Kati	FI000000280684	B	ELLed.1419	2004	109	2
10.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000001660038	C	Miina	2008	108	2
10.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048483	E		2009	108	1

Taulukko 7a. Parhaat pässit roduittain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan (väh. 20 jälk.)

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila v. 2012	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt.aika	Indeksit			Jälk.lkm
							Lihan-tuotanto	Lihak-kuus	Elävä-EUROP	
SUOMENLAMMAS										
1.	Lääkkö Erkki ja Ritva	Rahkala Sanna	FI000025088702	6	Rantamaan Alvari	2010	147	108	107	30
2.	Jääskeläinen Tuomo ja Eija	Leinonen Petri	FI000001982376	3		2008	131	131	126	23
3.	Lihasulan Säätiö	Lihasulan Säätiö	FI000000251471	21	Alvari - 21 Lihasula	2008	129	119	109	126
4.	Ingo Mikaela	Ingo Mikaela, Parikka Pia ja Anssi	FI000025126519	12	IngonRolle	2010	126	117	119	20
5.	Ingo Mikaela	Tyrväinen Sirpa	FI000025027082	12	Ingon Atte	2009	124	119	119	39
6.	Kajander Tony ja Kati	Parikka Pia ja Anssi	FI000025109901	30	Perkkiön Carma	2010	123	125	117	33
7.	Jääskeläinen Tuomo ja Eija	Pelson vankila	FI000025020251	3	Kotilan Epeli	2009	120	119	101	44
8.	Keränen Sirpa ja Esa	Leppänen Helinä	FI000025085555	7	RAMBO	2009	119	112	119	51
9.	Jaakkola Liisa ja Aleksi	Miikkulainen Sami ja Riikka	FI000025087419	21	Hemuli	2010	118	114	110	42
9.	Osaran Koulutila	Ingo Mikaela	FI000001371615	67	Hilteeni	2007	118	131	106	20
KAINUUNHARMAS										
1.	Hankonen Antti	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000020016526	A	ANTTI	2005	124	129	100	24
2.	Keränen Sirpa ja Esa	Leppänen Helinä	FI000025136101	T	Tuhti	2010	120	109	121	23
3.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025076484	A	Noittaaan Organza	2010	118	116	126	46
4.	Sulonen Anne	Leppänen Helinä	FI000000271761	P	Pertti	2005	113	99	105	64
4.	Pelson vankila	Kupsala Sakari	FI000002267825	A	Pelson Antti	2009	113	90	83	40
6.	Leppänen Helinä	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025010417	P	Nyökky	2009	111	115	113	68
7.	Leppänen Helinä	Särkkä Saku	FI000025076432	P	Noittaaan Ojakärsämä	2010	109	89	89	29
8.	Leppänen Helinä	Jaakkola Liisa ja Aleksi	FI000025010422	I	Noittaaan Nöffi	2009	107	114	115	24
8.	Sulonen Anne	Hokkanen Terhi	FI000000132867	T	Teräs	2007	107	105	103	21
10.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000001180424	A	Noittaaan Isotooppi	2007	104	101	76	40
10.	Leppänen Helinä	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025076488	L	Noittaaan Osaka	2010	104	104	101	20
TEXEL										
1.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025099937	DB	Bankboy	2010	133	126	99	30
2.	Varis Antero	Ollqvist Christer	FI000000938046	DK	Riku	2006	122	101	98	32
3.	Kiiski Paula	Kiiski Paula	FI000025149656	DB	Prellun Katapultti	2010	120	125	113	23
4.	Leinonen Lauri	Kiiski Paula	DK008485500668	DB	Danske Bank	2006	118	124	115	42
5.	Kiiski Paula	Muurinen Leena ja Ari	FI000250021305	DV	Prellun Ike	2008	115	117	108	40
5.	Kiiski Paula	Muurinen Leena ja Ari	FI000020028131	E	felix	2005	115	103	98	29
7.	Leinonen Lauri	Kaisa Varjoaho	FI000025078637	DV	Reikimaster	2009	109	109	124	52
8.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000001188277	DK	Lordi	2006	108	97	81	119
8.	Ahola Veli	Ahola Veli	FI000025180196	DA		2011	108	112	109	26
8.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025099918	DV	Joogamaster	2010	108	107	118	24
OXFORD DOWN										
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	Idlas: 634169	D	D.Aappo	2005	124	126	115	96
2.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000000697086	A	Akseli	2006	119	116	124	67
2.	Salonen Marjatta	Sirola Outi	FI000002023603	F	Frodo	2009	119	108	97	32
4.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000002420701	E	Erkka	2008	115	129	134	49
5.	Salonen Marjatta	Enberg Hannele	FI000001061394	F	FABRIZIO	2006	111	107	107	22
6.	Leinonen Lauri	Enberg Hannele	FI000020000000	CI	JR second	2002	110	107	104	73
7.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028115	A	Aatu	2009	109	113	112	36
8.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002367330	M	JONAS	2009	108	92	91	44
9.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000001284427	C	Carl	2008	106	101	92	31
10.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000001284692	B	Boris	2008	104	117	100	41
DORSET										
1.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002738613	A	AU.Arnold	2008	119	115	120	56
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105665	A	AU.Hercules	2010	117	108	99	26
3.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105678	H	HA.Huurre	2010	111	105	111	21
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025038605	F	FH.Edward	2009	105	99	109	29
5.	Hirvonen Johanna ja Severi	Westersträhle Mika	FI000020020321	U	UT.Urpo	2003	103	94	84	32
6.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190617	N	NH.Yrjö	2007	102	104	103	83
RYGJA										
1.		Kovala Urpo	DK001611700088	DD		2007	118	104	92	20
2.		Kovala Urpo	FI000001933192	E		2007	104	95	85	25

Taulukko 7b. Parhaat uuhet roduittain lihantuotantoindeksin (väh. 100) mukaan

Sijoitus	Jalostaja	Käyttötila v. 2012	EU-tunnus	Isä-linja	Nimi	Synt. aika	Indeksit			Jälk. lkm
							Lihan-tuotanto	Lihak-kuus	Elävä-EUROP	
SUOMENLAMMAS										
1.	Maatilayhtymä Tauriainen	Lohva Niina	FI000025130547	3	Puistolan Pisara	2010	137	122	119	1
1.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025091902	21		2010	137	130	117	1
3.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025091909	21		2010	135	127	110	1
4.	Piesala Eeva	Piesala Eeva				1999	133	139	122	1
5.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025092104	21		2011	132	119	99	1
6.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025092114	21		2011	131	113	98	1
7.	Keränen Sirpa ja Esa	Gripenberg Maarit	FI000025166550	64	HELMi	2010	130	131	124	1
8.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025092109	21		2011	129	112	105	1
8.	Keränen Sirpa ja Esa	Keränen Sirpa ja Esa	FI000025166565	3		2010	129	126	121	1
10.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025092097	21		2011	128	108	96	1
10.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025092100	21		2011	128	114	102	1
10.	Lahasulan Säätio	Lahasulan Säätio	FI000025092103	21		2011	128	114	100	1
KAINUUNHARMAS										
1.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000001606513	M	Yritys	2007	136	112	114	1
1.	Iso-Junno Hannu, Pirjo	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025182719			2011	136	138	113	1
3.	Iso-Junno Hannu, Pirjo	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000025182722			2011	129	127	106	1
4.	Sulonen Anne	Leppänen Helinä	FI000001218833	A	Toffee	2006	125	109	90	10
5.	Neuvonen Kati	Neuvonen Kati	FI000000160654	M	ystävä	2007	124	107	108	1
5.	Hokkanen Terhi	Hokkanen Terhi	FI000025128886	M	Daily	2010	124	107	111	1
5.	Ouramo Ulla	Ouramo Ulla	FI000025212262	18	Inca	2011	124	116	129	1
5.	Isoaho Juha ja Jaana	Iso-Junno Hannu, Pirjo	FI000001334267	L	Hanna	2007	124	119	114	5
9.	Jaakkola Liisa ja Aleksi	Jaakkola Liisa ja Aleksi	FI000025072566	L	Heksa	2010	123	106	110	1
9.	Leppänen Helinä	Männistö Paula	FI000025076374	R	Olkinen	2010	123	106	113	1
9.	Leppänen Helinä	Jaakola Sari	FI000025175214	P	Raketti	2011	123	113	107	1
9.	Leppänen Helinä	Leppänen Helinä	FI000025175210	A	Rovaniemi	2011	123	128	127	1
TEXEL										
1.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000002028598	DK		2007	129	124	118	6
2.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025200578	DB	BANKIKI	2011	127	126	104	1
3.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025200579	DB		2011	126	119	95	1
3.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025200585	DB		2011	126	125	104	1
5.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	Pohjasenaho Rauno ja Arja	FI000025125814	DJ		2010	124	130	130	1
5.	Ahola Veli	Ahola Veli	FI000025024049	DV		2010	124	134	124	1
7.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025099958	DB		2010	123	117	99	1
7.	Ahola Veli	Ahola Veli	FI000001375776	DT		2007	123	120	121	8
7.	Mikkonen Sarita	Mikkonen Sarita	FI000025200575	DB		2011	123	124	105	1
7.	Kiiski Paula	Kiiski Paula	FI000025149616	DB	Kaneli	2010	123	125	111	1
OXFORD DOWN										
1.	Sirola Outi	Sirola Outi	Idlas: 912267			2010	130	128	125	1
2.	Enberg Hannele	Enberg Hannele	FI000002365426	A	JASMIN	2009	127	110	88	4
2.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000000697044	D	Ilta	2006	127	111	109	7
2.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028041	C	Laila	2009	127	113	104	3
5.	Sirola Outi	Sirola Outi	Idlas: 912220			2010	126	116	109	1
5.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025104590	D	Dora	2010	126	134	122	2
7.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000001284663	C	Cici	2008	125	103	97	3
7.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028056	C	Sinna	2009	125	115	94	4
7.	Sirola Outi	Sirola Outi	Idlas: 912243			2010	125	121	117	1
10.	Sirola Outi	Sirola Outi	FI000025028055	C	Cynthia	2009	124	110	97	5
AHVENANMAANLAMMAS										
1.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042642	4	Aholaidan AURORA	2011	118	124	109	1
2.		Aholaita Pasi	FI000002374035		Tamara	2008	116	114	108	5
3.	Häggblom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000214456		Alva	2006	112	101	112	1
4.	Määtila AY Mäkinen	Määtila AY Mäkinen	FI000025205721		Ansa	2011	108	98	95	1
4.	Määtila AY Mäkinen	Määtila AY Mäkinen	FI000025205713		Alku	2011	108	108	104	1
6.	Häggblom Maija och Jan	Katja Sikka	FI000000214184	4	Pirkko	2006	106	96	100	1
6.	Katja Sikka	Määtila AY Mäkinen	FI000001253432		Yesterday	2007	106	102	88	4
6.	Aholaita Pasi	Aholaita Pasi	FI000025042641	4	Aholaidan AUGUSTA	2011	106	105	94	1
9.	Määtila AY Mäkinen	Määtila AY Mäkinen	FI000025205719		Agda	2011	102	95	93	1
9.	Katja Sikka	Määtila AY Mäkinen	FI000001253539		Ylenhyvä	2007	102	103	102	2
DORSET										
1.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105581	A	AH.Hely	2010	126	115	114	3
2.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105603	A	AU.HelloKitty	201	125	108	105	1
3.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190439	A	Audrey	2008	124	98	105	5
4.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105596	A	AU.Hilkka	2010	122	105	94	1
5.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025144339	A	AE.Hilary	2010	121	110	114	1
6.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105573	A	AU.Helli	2010	120	105	108	1
6.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105579	A	AU.Helvi	2010	120	110	106	2
6.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105575	A	AN.Helmi	2010	120	110	105	1
9.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000002190413	A	AU.Anne	2008	119	94	100	3
9.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105639	A	AU.Hattie	2010	119	114	110	1
9.	Westersträhle Mika	Westersträhle Mika	FI000025105564	A	AU.Helka	2010	119	119	114	1
RYGJA										
1.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144636	DD		2011	124	107	96	1
2.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025144622	DD		2011	121	110	99	1
3.	Penttinen Markku	Fredin Viola ja Kalevi	FI000001115347	F	LEMPI	2006	120	113	116	8
4.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000001660038	C	Miina	2008	118	109	100	2
4.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025109701	C	ANITA	2010	118	113	111	1
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000002371041	C		2008	117	111	103	3
6.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000002371371	E		2008	117	113	111	1
8.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025109684	C	CHLOE	2010	116	105	99	1
8.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000002627960	C	Cecilia	2009	116	111	100	1
10.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048493	C		2009	115	98	95	2
10.	Kovala Urpo	Kovala Urpo	FI000025048532	E		2010	115	105	92	1
10.	Fredin Viola ja Kalevi	Fredin Viola ja Kalevi	FI000025109685	C	JODI	2010	115	103	93	1

Taulukko 8. Tilojen tuotostiedot v. 2011, paremmuusjärjestys 6 viikon karitsatuotosten perusteella (yli 2-vuotiaat uuhet)

Sijoitus	Jalostaja	Tuotos-uuhia, kpl	Karitsoineita uuhia, kpl	Karitsointi-kertoja	Synt. karitsoita, kpl	Eloon karit-soita kpl	Karitsa-tuotos/uuhi, kg	6 vko paino, kg
Katraskoko: 10-29 yli 2-vuotiasta tuotosuuhta								
1.	Sjöberg Maria	25	29	29	107	91	50	16,9
1.	Kuusoja Tuukka	21	21	21	66	60	50	17,4
3.	Äijälä Henna	13	10	13	30	28	47	15,1
4.	Sari Lappalainen	13	20	20	55	45	44	17,2
5.	Lakkapää Mari	28	29	29	92	80	43	14,5
6.	Penttinen Jukka ja Maarit	27	28	28	65	56	42	20,4
6.	Mty Laurinkallion Lampola	12	12	12	32	30	42	16,8
6.	Titta Laitinen	11	12	12	32	27	42	17,8
6.	Lintunen Ann-Mari	13	13	13	43	42	42	14,0
10.	Ollqvist Christer	27	58	58	167	139	41	21,1
10.	Perttunen Jukka ja Tiina	18	19	19	56	54	41	14,5
10.	Miikkulainen Sami ja Riikka	12	9	13	31	26	41	13,6
Katraskoko: 30-49 yli 2-vuotiasta tuotosuuhta								
1.	Krannila Juha	48	48	48	167	147	42	13,9
2.	Karkulahti Nina ja Jyrki	36	36	36	111	101	41	14,7
3.	Marjala Tuula	35	35	35	111	100	39	13,6
4.	Balk Raija	43	45	45	125	160	37	14,6
5.	Kiiski Paula	42	40	42	68	67	36	20,5
5.	Tyrväinen Sirpa	35	43	44	106	92	36	16,7
7.	Ruuska Mirja	49	83	83	253	197	34	15,3
8.	Mikkonen Sarita	38	38	38	60	54	30	19,3
9.	Kananen Minna	48	59	59	186	164	29	10,5
10.	Fromond Louise	45	45	45	124	109	29	12,5
Katraskoko: 50-99 yli 2-vuotiasta tuotosuuhta								
1.	Lahasulan Säätio	56	56	56	158	156	51	18,8
2.	Perälä Petteri ja Tuija	57	61	61	192	160	39	14,6
3.	Ingo Mikaela	80	64	81	211	173	38	14,1
3.	Hokkanen Terhi	93	93	93	250	243	38	14,4
5.	Keränen Sirpa ja Esa	74	76	76	188	174	35	14,7
6.	Pohjasenaho Rauno ja Arja	67	69	69	137	114	34	20,3
6.	Häätylä Jari	54	41	41	108	94	34	14,6
6.	Iso-Junno Hannu, Pirjo	86	84	84	267	211	34	13,7
6.	Enberg Hannele	52	55	55	93	93	34	20,4
10.	Westersträhle Mika	70	83	89	186	174	33	18,5
10.	Pelson vankila	58	63	63	172	134	33	14,7
Katraskoko: Vähintään 100 yli 2-vuotiasta tuotosuuhta								
1.	Alamikkotervo Ari ja Johanna	115	117	117	373	307	39	14,9
2.	Lääkkö Erkki ja Ritva	116	56	57	124	112	35	15,4
3.	Sirola Outi	129	129	129	235	213	33	19,2
4.	Hiipakka Pekka	121	144	160	336	297	32	16,6
5.	Rissanen Matti	174	180	180	349	317	31	17,5
6.	Leppänen Helinä	131	138	141	384	343	30	11,6

Teuraat aiempaa raskaampia ja lihakkaampia

Karitsojen teurastietoja kirjattiin tuotosseurantaan vuonna 2011 edellisvuotta vähemmän. Ohjelmistouudistuksella on todennäköisesti ollut vaikutusta asiaan.

Svolvaerin kylää Lofoteilla.

Lammastalous Pohjois-Norjassa

Pohjois-Norjassa lammastaloudella on perinteisesti ollut suuri merkitys. Olosuhteet siellä muistuttavat pitkälle Lapin olosuhteita, joten Lofootit sopivat opinto- ja benchmarking-matkan kohteeksi.

Anne Närhilä
ProAgria Lappi, Yhteistyöllä kilpailukyky -hanke

Tuotemerkki Lofotlam on entuudestaan tuttu, joten sen toimintamalliin tutustuminen oli yksi peruste ProAgria Lapin Yhteistyöllä kilpailukykyä-hankekokonaisuuden lammassosion opintomatkan kohteen valinnalle. Tutustuimme Lofoottien lammastalouteen vierailemalla lammastiloilla sekä teurastamossa ja villan vastaanottopisteessä. Lisäksi tutustuimme paikalliseen perinne- ja käsityöalan yritystoimintaan.

Tutustuimme neljän eri lammastilan toimintaan Vestvågøyen ja Vä-

ganin alueella. Lofoteilla lampaat kasvavat vapaina luonnollisessa ympäristössä. Ne laiduntavat ulkona vuorilla isoilla laitumilla. Lampaat nousevat vuorilla aina ylöspäin saadakseen nuorta ja tuoretta heinää, jonka energia-arvot ja ravintoainepitoisuudet ovat hyvät. Isot laidunalueet ovat useamman lammastilan käytössä. Tuotannon vähentämisen vuoksi käyttämätöntä laidunta on paljon. Lampaat viedään ulos

Fatland Ull villan vastaanottopisteessä lajitellut villat lähetettiin 250 kg paaleihin pakattuina Osloon, josta ne myydään Englantiin, Kiinaan ja Intiaan valuuttakursseja tarkkaan seuraten.

LOFOTLAM, LAMMASKETJUN YHTEISTYÖVERKOSTO

Lofotlam on vuonna 2002 perustettu markkinointiyritys, joka hoitaa yhteydet lammastiloille, teurastamoon sekä kauppoihin/asiakkaisiin. Asiakkaiden kanssa sovitussa myyntisopimuksessa määritetään karitsanlihan laatu ja hinta, tämän jälkeen sovitaan teurastukset teurastamon ja lammastilojen kanssa, joilla on omat kriteerit yhteistyöverkostoon pääsemiseksi: lammastilojen tulee sijaita Lofoteilla ja tilan tulee kuulua lammasyhdistykseen. Lisäksi tilalla tulee olla laatu järjestelmä ja tilan tulee täyttää karitsan kasvuun liittyvät laatuvaatimukset.

Ruhojen kriteerit:

- karitsa on alle 1 v. ja syntynyt sekä kasvanut Lofoteilla
- ruhopaino vähintään 16 kg (keskipaino 23 kg)
- EUROP- lihakkuusluokka min O (keskimäärin R ja R+)
- rasvaisuusluokka 1-3
- karitsan tulee olla laiduntanut väh. 8 viikkoa laitumella
- ruhot on leimattu omalla leimasimella

Vuonna 2011 yhteistyössä oli mukana 72 lammastilaa, joka on 90 prosenttia Lofoottien lammastiloista. Lammastilojen määrä ja karitsoiden tuotantomäärä ovat vähentyneet viime vuosina. Karitsauraita teurastettiin viime vuonna vajaa 8 000, lihakiloja tuli yhteensä runsas 154 000. Ruhot teurastettiin paikallisessa Horn Slakteri AS teurastamossa, jossa leikataan ja myydään paikalliseen tarjontaan noin 15 prosenttia ruhoista (vähittäiskaupat ja ravintolat). Loput lähetetään Osloon leikattavaksi ja jalostettavaksi. Suurin asiakas on Ica-kauppaketju, jonne menee noin 5000 karitsateurasta. Teurasaikaan teurastamolla teurastetaan karitsaita noin tuhat päivässä.

Karitsanlihan teurashinta lampurille on 62 nok/kg (= n. 8,1 €/kg). Hinta sisältää valtion tuen 12 nok/kg (= n. 1,5 €/kg) sekä Lofotlam bonuslisän 10 nok/kg (= n. 1,3 €/kg). Yli 1-vuotiaat lampaat menevät jalostukseen (makkara, jauheliha), lihasta maksetaan lampurille 12 nok /kg (= n. 1,5 €/kg).

Pääsesonki jouluna

Karitsanlihan pääsesonki on jouluku, eli kaikki karitsat teurastetaan syys-marraskuussa. Karitsan etupää on tärkein osa ruhoa ja paistit koetaan ylijäämäksi. Päätuote on norjalainen joulun perinneruoka pinnekött.

Teurastamon hygieniavaatimukset ovat kovat. Tästä syystä karitsat ja lampaat keritään teurastamolla, jossa on varattu kerintään oma erillinen tilansa. Teurastusongin jälkeen keritsijät jatkavat työtään lammastiloilla keritsijöinä.

laiduntamaan toukokuun alussa ja tuodaan sisälle marraskuussa. Lampaat ovat ulkona vuoristossa vapaasti, niitä ei valvota.

Lammastiloilla on keskimäärin noin 100 uuhua. Rotuna yleisin on norskkvitsau eli niin sanottu norjan valkoinen lammas. Rodun pohjana on norjalainen alkuperäisrotu stei-

garsau. Steigarsau-rodun uuhet ovat huonoja huolehtimaan karitsaistaan, joten parempien hoito-ominaisuuksien, paremman sikiävyyden ja maidontuotannon vuoksi risteytyksissä on käytetty myös suomenlammasta. Rygja- ja Texel-rotuja käytetään risteytyksissä kasvun ja teuraspainon lisäämiseksi.

FATLAND ULL, VILLAN VASTAANOTTOPISTE

Leknesissä toimi yksityinen villan vastaanottopiste Fatland Ull, jolla on vuodesta 1993 asti ollut yksinoikeus ottaa vastaan villaa. Norjassa tuotetaan villaa noin 4000 tonnia vuosittain. Siitä 1000 tonnia, kolmen pohjoisimman läänin villat, tulevat Leknesin pisteeseen. Määrä on viime vuosina vähentynyt, tällä hetkellä villaa tulee 50-60 lammastilalta.

Yrityksellä on Leknesin lisäksi kaksi muuta villan vastaanottopistettä. Yritys käsittelee yhden tilan villat kerrallaan. Villat haetaan tiloilta tai lähialueen lampurit tuovat itse villansa. Villat on pakattu yrityksestä saatuihin paperisäkkeihin, joihin merkitään tilatiedot ja villamäärät. Lampurit koulutetaan keritsemään ja lajittelemaan villat. Villan laatu vaihtelee paljon ja usein ongelmana on villojen kosteus.

Tiloille maksettavan villan hinta:

- valkoinen 2 kertaa vuodessa keritty villa: 49 nok/kg (= n. 6,5 €/kg)
- valkoinen kerran keritty: 48,5 nok/kg (= n. 6,4 €/kg)
- musta villa ja villilampaan villa: 28,5 nok/kg (= n. 3,7 €/kg)
- likainen ja huonolaatuinen villa: 6 nok/kg (= n. 0,8 €/kg)

Valkoisen villan hinta on värillistä korkeampi, koska villaa voidaan värjätä ja käyttömahdollisuuksia on enemmän. Villa lajitellaan 16 eri ryhmään pituuden ja laadun mukaan.

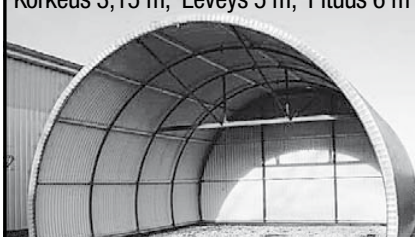
Maa- ja eläinmaailman markkinahinta (16 nok/kg) on tällä hetkellä huono. Norjan valtio haluaa tukea villa-alan yritystoimintaa ja samalla lammastaloutta, joten valtio maksaa villayritykselle tukea erotuksen hinnan verran. Fatland Ull saa tuen jälkeen voittoa n. 1 nok/kg (= 0,13 €/kg), johon yrittäjä ei ole tyytyväinen. Lajitellut villat pakataan 250 kilon paaleihin. 20 000 kilon villaerä lähtee ensin Osloon, josta se myydään Englantiin, Kiinaan ja Intiaan valuuttakursseja tarkkaan seuraten. Norjassa villan jatkojalostus on minimaalisen pientä, siellä ei ole yhtään pesulaa eikä kehräämöä. Kuuluisat norjalaiset villapaidat tehdään pääsääntöisesti muualla.

Kaksi karitsaa mukaan laitumelle

Karitsat syntyvät huhti-toukokuussa. Karitsat ovat emonsa kanssa 2 viikkoa, jonka jälkeen ne siirretään ulos. Jokaiselle uuhelle annetaan maksimissaan kaksi karitsaa mukaan ulos,

KÄÄNNÄ

Erikokoiset Rundbue Peltihallit Meiltä: Kysy Tarjousta.
Korkeus 3,15 m, Leveys 5 m, Pituus 6 m

Kuvan Tuulisuojahalli hinta:
3250 € alv 0 %
Toimitus suoraan pihallasi
Huom. Kuorman purku pihallasi ei kuulu hintaan.

www.bila.ax
BILA AB
Jomala
P. 018 32850
P. 0457 3439 730

jolloin uuhi pystyy ne ruokkimaan hyvin. Jos uuhella on karitsoita enemmän kuin kaksi, loput jätetään automaattiruokintaan tilalle. Lampaiden siemennys tapahtuu Oslon läheisyydessä sijaitsevan pässiaseman kautta. Asemalle valitaan jälkeläisnäytön mukaan parhaat pässit, joiden siittiöt lähetetään lammastiloille tiloilla tehtävää keinosiemennystä varten. Jokainen lampuri on saanut keinosiemennykseen koulutuksen.

Korvamerkit kertovat lampaan identiteetin ja tilanumeron. Numero toimii myös kotieläinkontrolli-numerona, jolla pääsee tietokoneelta tarkastelemaan eläinkohtaisia tietoja. Tiloilla on myös käytössä sähköisiä korvamerkkejä. Osalla tiloista on lisäksi käytössä korvaan kiinnitettävä sähköinen vastaanotin, joka asennetaan muutamalle lampaalle katraassa. Vastaanotin toimii gps-seuranta-

Päärotu lammastiloilla oli norskkvitsau, norjan valkoinen lammas. Tutustumiskohteiden lampoloiden lattiat olivat ritilälattioita.

laitteena, joka tallentaa lammaslau-
man kulkureitit ja liikkeet tietojär-
jestelmään.

Tuki perustuu laidunaikaan

Valtion lammastiloille maksama tuki perustuu laidunaikaan, tilan pinta-alaan sekä investointikuluihin. Innovation Norge maksaa uusille, nuorille aloittaville yrittäjille avustuksia ja sieltä on myös mahdollista saada pankkeja edullisempaa lainaa. Tilojen on mahdollista saada rakennus- ja laajennustukia maksimissaan 20 prosenttia, edellyttäen tarkkaan suunnitelmaa ynnä muita vaatimuksia.

Kunnan viranomaiset (kunnan-eläinlääkäri) tekevät satunnaisesti tarkastuksia kymmenekselle lammastiloista. Lääninhallituksen viranomaiset valvovat kunnan viranomaisten toimintaa. Norjassa lammastiloja ei valvota EU:n taholta, koska Norja ei ole EU:n jäsenvaltio.

PARHAATPÄÄLTÄ

Sarja esittelee lammastilojen onnistuneita jalostustuloksia.

Sukusiitos jalostuksessa

Matti Koivisto

Sukusiitoksessa vanhemmat ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosta pyritään välttämään kaikessa suunnitellussa jalostuksessa, koska siitä seuraa monia haittoja. Sukusiitostaantumassa hedelmällisyys, elinvoima ja vastustuskyky heikkenevät, epämuodostumat ja tulehdusalttius lisääntyvät. Myös perinnölliset sairaudet korostuvat.

Sukusiitosaste on puolet vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Kumpikin puoli tuo siitokseen 50 %. Tästä aletaan sukulaisuuspuolittaa siten, että isä-tytär-parituksessa sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitosasteen olisi hyvä olla 3–6 %.

Sukusiitosta on käytetty paljon erityisesti koirien jalostuksessa, jos on haluttu saada tasaisia pentueita. Samalla on saatu paljon ongelmia.

MTT on tutkinut tuotosseurannassa olevia suomenlampaista. Siellä sukusiitosaste ei ole vielä ollut erityisen hälyttävä. Siitä on lammaseuvonta ja tarkka kontrolli pitänyt huolen. Tilanne on varmaan paljon huonompi tuotosseurantaan kuuluvilla tiloilla.

Linjajalostus

Sukusiitosta voidaan välttää linjajalostuksella. Asia on aika uusi, mutta monelle jo tuttu. *Kaie Ahlskog* rakensi ”Suomenlampaan jalostusoppaan” selkeään muotoon joitakin vuosia sitten. Silloin löydettiin lähes 70 linjaa. Nyt niitä on jäljellä 39 pässillistä linjaa. Näistä 16 on puhdasta valkoista, 3 puhdasta ruskeaa ja 3 puhdasta mustaa. Sekavärisiä linjoja on 16. Varsinkin värillisiä linjoja on vaikea jalostaa puhtaana.

Jotkin linjat ovat hyvin harvinaisia. Esimerkiksi valkoisista 1, 8, 12, 15, 56, 57 ja 65. Ruskeista 60 ja

Kuva: Ville Tuokko

Lihasalassa on pässiasema ja valkoiset linjat 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 21, 30, 34, 43 ja 45.

WEBLAMPAAN UUSI SUKULAIUUSTARKISTUS

Uudessa lammashjelmassa on sukusiitoksen välttämiseen aivan erinomainen väline, sukulaisuustarkistus. Siinä voidaan omille uuhille sovittaa mitä tahansa järjestelmän pässiä. Ohjelma ilmoittaa heti kyseisen yhdistelmän sukusiitosasteen ja asia voidaan etukäteen ottaa huomioon. Esimerkiksi Lammasetissä myytäviä pässiä voi virtuaalisesti testata omiin uuihin. Uutta ovat myös WebLampaan sukutaulut, joissa mennään monta sukupolvea taaksepäin.

67, mustista 13, 25 ja 59 sekä sekalinjoista 47, 52, 53, 54 ja 62. Jokaisen linjan loppuminen on rodulle vakava menetys ja vähentää jalostusmahdollisuuksia. Koko suomenlammassopulaatio on uhanalainen ja tietyt ehdot täyttävillä jalostajilla maksetaan alkuperäisrotutukea.

Uuhet saavat linjanumeron isänsä mukaan. Nautojen kierto- eli rotaatiojalostuksen tapaan suositellaan uuhillekin käytettäväksi numeroltaan seuraavaa linjaa. Siis linjalle 1 linjaa 2. Se ei ole kovin helppoa, sillä linjat ovat kooltaan kovin erilaisia ja eri puolella Suomea.

NOITTAAN TILA
Myytävänä eri-ikäisiä Kainuunharmaksia

- UÄ-mitatut karitsat
- M3-status ja scrapie-valvonta
- 7 sukulinjaa
- luomutila

Helinä Leppänen
Noittaantie 200
82675 Niirala
TOHMAJÄRVI
050-5944050
helina.leppanen@luukku.com
www.noittaantila.com

Muokkaamme lampaanvuotanne
KORISTETALJOIKSI
Myyimme myös erilaisia lammasturkistutotteita

NAHKA JALOSTAMO Ay
38600 LAVIA
http://www.nahkajalostamo.fi
puh. (02) 557 1065

Lammas & vuohi kurkistaa tämän vuoden jokaisessa numerossa 1920-luvun lammastalouteen.

KOONNUT: Eila Pennanen

Otteet ovat kirjasta:
OPAS SUOMEN MAANVILJELIJÖILLE
JA MAATALOUSKOULUILE
Maija Vohlonen; Nykyaikainen lammastalous, Tieto ja taito-sarja n:o 54, WSOY 1927

Tarkoituksenmukainen asumus

Lampaiden asuinpaikaksi on varattava vedoton, raitisilmainen, kuiva ja valoisa paikka olipa se erikoinen varta vasten rakennettu lampola tahi toisiin eläinsuojiiin sijoitettu asumus.

L uonnostaan on lammas liikkuva ja vilkas eläin, jonka vapautta kesäisin rajoitetaan verraten vähän. Suurimman osan vuotta se saa kuitenkin viettää sisällä, ja on selvää, että viihtyvyyteen tänä aikana vaikuttavat asunto-olot. Verrattuna toisten eläinten asumuksiin tulee tarkoituksenmukainen lampola huokeaksi sen tähden, että sen rakennus ja sisustus ovat perin yksinkertaiset.

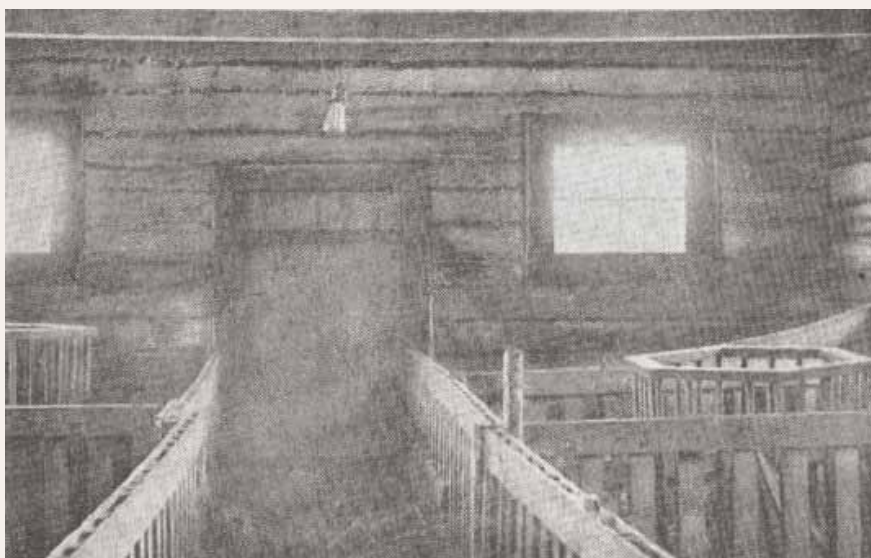
Lampolan paikaksi on valittava kuivaperäinen ja aurinkoinen paikka ja rakennusaineeksi käytetään mieluummin puuta. Kun lampaat pidetään lannalla seisomassa, ei tarvita kallistekoisia permantoja, vaan luodaan ruokamulta pohjalta, johon poljetaan savea. Kivijalka tehdään lannan tähden korkeaksi, seinät 3–3,5 metriä korkeiksi ja välikatto tiiviiksi, ettei tomua ja roskia karise lampaiden villalle.

Lattiapinta-alaa tarvitaan 1,5–1,6 m² lammasta kohti. Siitospässin karsinan tilavuus on 2–3 m² ja uuhien 1,25 m². Kuutiotilaa lasketaan 4 m³ lammasta kohti. Erittäin tärkeää on, että lampolan ilma pysyy raittiina, kuivana ja lämpö määrältään sopivana. Tätä varten on tuuletus järjestettävä tehokkaaksi käyttämällä seiniin ja kattoon rakennettuja ilmanvaihtolaitteita. Edullisin lämpötila on +6–12 C°. Valoa tulee lampolassa olla riittävästi. Ikkunat sijoitettakoon niin, että valoa riittää lampolan joka paikkaan.

Lampolan sisustus on mitä yksinkertaisin. Keskellä on käytävä, jon-

Lampola Otavan koulutilalta. Edessä rehusuoja.

Sisäkuva Otavan koulutilan lampolasta. Keskellä käytävä, karsinat molemmin puolin.

ka molemmin puolin on erisuuruisia karsinoita siirrettävien ja helposti irrotettavien säleaitojen jakamina. Karsinoissa tulee olla helposti avattava ovi. Karsinan sisustukseen kuuluu rehuhäkit, lehdeskepit, suolalaatikot ja vesikaukalot. Pitkät rehuhäkit

voivat olla joko keskilattialla seisovia kaksipuolisia tai seinämiin kiinnitetyjä yksipuolisia. Tiineille lampaille on pyöreä rehuhäkki käytännöllinen. Kutakin lammasta varten varat takoon 30–40 sm rehuhäkin reunaa syöttötilaksi.

Kummilampaista ja laidunnuspalveluita

Lammaskummi pääsee seuraamaan lampaan elämää ja lammastilan vuosirytmii läheltä.

Heikki Mäkinen
Mänttilä Oy, Oripää

A loitimme lammastilan pidon loppusyksyllä 2010 muutettua Oripäähän. Alusta asti halusimme toimintaamme mukaan myös muuta kuin perinteistä lammastaloutta, sillä meitä kiinnostaa kovasti eläinten vaikutus ihmisten hyvinvointiin.

Viime vuoden syksyllä alkoi kummilammastointi, joka on tarkoitettu kaikille lampaiden kasvattamisesta kiinnostuneille. Lammaskummina voi olla yksi henkilö tai koko perhe yhdessä. Kummilammas voi olla nimetty myös yritykselle taikka ryhmälle, esimerkiksi koululuokalle tai päiväkodin lapsille.

Lammaskummit pääsevät tietysti seuraamaan oman kummilampaansa ja sen karitsoiden elämää. Lisäksi lammaskummit pääsevät tutustumaan lampaiden hoitamiseen ja lammastilan vuosirytmii.

Lammaskummeille järjestetään tilalla vuosittain 4–5 eri teemaan liittyvää tapahtumapäivää. Lisäksi lammaskummit saavat sähköpostilla tietoa tilan tapahtumista. Kummilampaiden elämää voi seurata myös niiden omasta blogista. Suurta innostusta on myös herättänyt osallistuminen nimien antamiseen oman kummilampaan karitsuille.

Toiminta on herättänyt alusta asti kiinnostusta mukavasti. Suurin osa nykyisistä lammaskummeista on lapsiperheitä. Mielenkiintoista on kuitenkin ollut havaita, kuinka innoissaan niin perheiden lapset kuin vanhemmatkin ovat olleet tapahtumapäivillä. Eräs hoiva-alan yritys on lammaskummina ja nyt on käyty keskustelua kummilampaan nimeämisestä myös kunnan päiväkotilapsille.

Kummilampaasta peritään pieni varausmaksu, mutta tapahtumapäiv-

Kummilampurin riemua.

vistä ei peritä maksuja. Kummilampaina on vain osa tilamme ahvenanmaan- ja suomenlammasuuhista, sillä emme halua tästä massatoimintaa.

Seuraava tapahtumapäivä pidetään heti syyskuun karitsointien päätyttyä lokakuun alkupuolilla. Silloin lammaskummit pääsevät taas rapsuttelemaan kummilampaan ja niiden pieniä karitsia.

Laidunnusta palvelutalolla

Tilan palveluihin on alusta asti kuulunut myös laidunnus- ja maisemanhoitopalvelut. Tänä kesänä toiminta laajeni erittäin mielenkiintoiseen kohteeseen Oripään vanhusten palvelutalolle.

Halusimme omalta osaltamme tarjota palvelutalon asukkailla virkistystä ja vaihtelua arkeen. Kunnanjohtaja innostui asiasta ja kolme karitsaa on laiduntanut kesäkuun alkupuolilta palvelutalon niityllä.

Palvelutalon laitumesta tuli nopeasti erittäin suosittu kohde. Lapsiperheet ovat säännöllisesti käyneet katsomassa lampaita ja päiväkotilaiset ovat tehneet sinne retkiä. Myös palvelutalon asukkaat ja hoitajat ovat olleet lampaista mielissään. Monilla

vanhuksilla on ollut aikoinaan omia lampaita tai muita kotieläimiä. Niityn lampaat tuovat mieleen muistoja.

Tämän kesän kokemusten perusteella voimme suositella lämpimästi vastaavia laidunkohteita muillekin tiloille. Vaikka lampaiden valvonnasta on tietysti jonkin verran vaivaa, tulee se pitkälti takaisin positiivisena palautteena.

REHU-ÄSSÄ OY

• LAMMASKIVENNÄISIÄ
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

• NUOLUKIVET
myös luomutuotantoon
hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@qnet.fi

Tarja Kangasniemi vetää kääryä ja Riikka Moisio istuu karitsan kanssa kyydissä.

Oppisopimuksella lammas- ja vuohilomittajaksi

Kuva: Santalan tila

Lampaisiin ja vuohiin erikoistuneita lomittajia on vähän. Tarja Kangasniemen ura alkoi sattuman kautta.

Tarja Kangasniemi

Työni lomittajana alkoi sattuman kautta, kun syksyllä 2010 mietin, mitä tekisin isona. Minua pyydettiin ensin lomittajaksi kutututilalle, sitten lammastilalle. Syksyn mittaan työkuksuja alkoi tulla kauem-

paakin ja totesin, ettei lampaisiin ja vuohiin erikoistunutta työvoimaa ole olemassakaan.

Heitin oppisopimusidean molemmille tiloille ja heidän näytettyään vihreää valoa otin yhteyttä oppisopimustoimistoon, PIRKOon. Oppisopimus alkoi tammikuussa 2011.

Onni matkassa oli siinä, että Ahlman instituutissa oli alkamassa karjatalouden ammattitutkinto. Pidimme yhteispalaverin, PIRKOn edustaja, **Esa Majava** Ahlmanilta, **Tuomiset, Moisiot** ja minä. Alun perin Ahlmanin tutkintoon ei kuulunut lammastalous, mutta Esa tiesi, että kiinnostusta siihen olisi ja se otettiin mukaan.

Tavoite oli saada 6–8 osallistujaa, jotta lammaskurssi pidetään. Meitä oli noin 40, eri puolilta Suomea. Suurin osa oli lomittajia, jokunen yrittäjäksi aikova ja minä ammattitutkintoa suorittava. Koulutus oli antoisa ja sain sieltä paljon.

Viisi päivää lampaita ja vuohia

Teoriapäiviä lammastaloudessa on viisi. Kaksi lampaille, kaksi vuohille sekä retkipäivä. Se on liian vähän,

varsinkin näyttökokeessa sen huomasi. Nykyiseen tutkintoon kuuluu pelkkä lammastalousnäyttö, mutta tulossa on näyttö myös vuohista. Kaikkiaan teoriaa on noin 30 päivää. Siihen kuuluu työturvallisuutta, lomitusta, ergonomiaa, tietotekniikkaa sekä koneiden käyttöä.

Meidän piti myös tehdä ja esittää kirjallinen tehtävä. Minulla se oli ”Harriet-lampaan vuosi”. Seurasin Harrietin elämää vuoden ja kirjasin ylös kaiken oleellisen. Siinä huomasin, miten väärä monien harhakuva lampaiden hoidon helpoudesta on.

Minulla on myös erikoistunut naudanlihantuotanto, lähinnä siksi, että saan koko tutkinnon suoritetuksi. Se oli hyvä valinta, koska emolehmien ja lampaiden hoidossa on paljon yhtäläisyyksiä esimerkiksi liikuttelussa.

Työtä kahdella tilalla, teoriaa koulussa

Palkan saan niin, että Moisiot laskuttavat Tuomisilta. Oppisopimuksen minimituntimäärä on 24 tuntia viikossa. Teoriapäiviltä saan opintososiaalisia etuuksia PIRKOltä, perheavustusta alle 18-vuotiaasta huollettavasta sekä

PALKKAISINKO TYÖNTEKIJÄN LAMPOLAAN?

Lammastaloutemme alkoi 2006 kahdesta talvehtimaan tulleesta pullalampaasta. Ne olivat päätyössä pataan, mutta naapurimme helläluontoisena eläintä nostavänä päätti sijoittaa ne meidän yli kaksikymmentäviisi vuotta tyhjillään olleeseen kivinavettaamme.

Hieman myöhemmin, lammastalouden muututtua vakavammin otettavaksi tuli kuvaan myös lomaoikeus emännälle ja alkoi kuumeinen lampaista ymmärtävän lomittajan etsintä. Omalta kylältä löytyi Tarja, joka oli hoitanut aiemmin sekä pienmärehtijöitä että lapsia. Erittäin sopivaa lampaanhoitaja-ainesta siis. Tarja itse taisi ehdottaa, että alkaisi kouluttautua oppisopimuksella eläintenhoitajaksi. Tartuimme pienen miettimisen jälkeen tarjoukseen, ja kun vielä oman kylän vuohitila innostui ottamaan osan työpäivistä, niin saimme järjestettyä käytännön asiat.

Nyt kun oppisopimuskoulutus on loppusuoralla ja yhteenvedon aika lähennee, on käynyt selväksi, että karjanhoitajan palkkaaminen on ollut erittäin onnistunut. Tarja on vastuuntuntoinen ja ahkera. Meillä emännän vastuulla on karjanhoito ja isännän tilan muut työt ja urakointi. Apu lampolassa on tarpeen. Taloudellisesti katsottuna kannattavuus löytyy siitä, että isäntä vapautuu muihin töihin lampaiden apuhoitajan hommista. Lapsetkin näkevät joskus äitiä muuallakin kuin lampolassa, ja meillä on joskus jopa vapaa viikonloppu, jolloin voi tehdä jotain ihan muuta. Oppisopimuksen ansiosta saimme erittäin pätevän karjanhoitajan jakamaan lampolan jokapäiväisiä töitä.

Antti ja Riikka Moisio
Santalan Tila, Murole

”Kannattavuus löytyy siitä, että isäntä vapautuu muihin töihin lampaiden apuhoitajan hommista. Lapsetkin näkevät joskus äitiä muuallakin kuin lampolassa ja meillä on joskus jopa vapaa viikonloppu, jolloin voi tehdä jotain ihan muuta.”

matkakorvauksia. Teoriapäivät laske-
taan viikkotyötunteihin.

Kututilalla olen kaksi päivää viikossa. Siellä on 44 lypsävää, pukkeja ja nuorisoa. Vuohet ovat hauskoja, uteliaita, persoonallisia eläimiä.

Kuttujen kanssa aika menee päi-

värutiineissa, siivous, ruokinta ja lypsy. Kilistelyaikaan päivälle voi tulla pituutta jopa yli 12 tuntia. Ennätys on kahdeksan poikimista saman työpäivän aikana, yksi poiki vielä sen muutaman tunnin aikana, jonka olin päivällä kotona. Syntymän ihme on

aina yhtä kiehtova; kili, täydellinen pieni vuohi!

Santalassa, lammastilalla, olen kolme päivää viikossa. Siellä työpäivän pituus ja kulku vaihtelee. Toki päivärutiinit; ruokinta ja siivous, on sielläkin, mutta vuodenaika ja karitsoinnit vaikuttavat paljon. On karsinoiden muuttelua, kerintää, punnitukset... Lampaat olivat minulle uusi tuttavuus, kun menin Santalaan. Nopeasti ne kyllä ottivat paikkansa minussa, nyt niitäkin on muutama kotona.

Lampaat on selvästi laumaeläimiä. Niissä ei ole niin selviä persoonia, mutta yksilöitä erottuu ja varsinkin pienissä ryhmissä sen huomaa.

Koneet tutuksi

Olen harjoittelussa opetellut myös traktorin saloja. Se oli minulle iso kynnys, 45-vuotiaalle traktoripelkosiselle, kiitos lapsuuden huonojen kokemusten. Mutta ihme on tapahtunut; osaan ja suorastaan pidän traktoritöistä. Olen tehnyt sen kanssa asioita ja ajanut paikoista joita en uskonut edes mahdolliseksi. Santalan isäntä, Antti on ollut kärsivällinen opettaja.

Minulla on vielä suorittamatta koneopin ja naudanlihan näyttökokeet. Jos niistä selviän, minun pitäisi olla valmistunut syyskuun lopussa ja saada lomittajan pätevyys, erikoistuneena lampaisiin ja vuohiin. Meitä ei taida olla montaa, ainakin Ahlmanilla olen ensimmäinen.

Olen tyytyväinen valintaani ja kokemuksen oppisopimuksesta ja eri tahojen yhteistyöstä ovat hyvät.

KOTIMAISET LAATULAMMASAIDAT!

Tiedustele uutuustuotteitamme!

- Pyöröpaalihäkit
- Karitsaportit
- Hoitoportit
- Lisäkaarilla katokset
- Lämmitettävät juomakupit
- Tuotepuheemme kehitty
- Myös tilaajan erikoismitoilla tehdyt tuotteet

Katso esittelyvideo: www.youtube.com/hakusanalla_lammastarvikkeet

Reino & Raija Louko
050 521 0082
www.retronik.com

LAMMASVAAKA

Helppo käyttää, myös yksinpunnitus. Monipuolinen tiedonsaanti. Myös edullinen vuokrausvaihtoehto.

Kysy tarjous!

Vaakatalo OY, puh. 03 781 7470, 0400 689 134
www.vaakatalo.com

Naapurin vaa'at ja rännit esittelyssä

Ruotsin kruunu on kallistunut suhteessa euroon, mutta naapuriin laaja vaaka- ja rännitarjonta on silti esittelyn arvoinen.

Pia Parikka

Jos on aitaelementeissä Ruotsissa valinnanvaraa, uhkaavat lampurin polvet notkua Ruotsin vaakatarjonnan edessä. Kaikkiin taroituksiin ja tilakokoluokkiin löytyy vaihtoehtoja. Laajan tarjonnan vuoksi tuotteiden välillä voi suorittaa aitoa vertailua.

Avattava sivulaita

Järeän LG-Produkterin Pro II -vaakamallin sivuseinä on avattava, joten vaakaa voidaan käyttää myös eläinten käsittelyyn, rakennearvosteluun ja ultraäänimittaukseen. Sivuseiniä on mahdollista tilata myös erimuotoisina. Esimerkiksi toisesta päästä korkean ja toisesta päästä matalan sivulaidan avulla voidaan madottaa lampaat vaa'assa.

Pro II -vaa'an etu- ja takaporttien sulkukahvat on sijoitettu laitteen takalaitaan digitaalivaa'an näytön molemmille puolille. Kahvat liikkuvat sujuvasti ylös ja alas. Portit liukuvat kiskoja pitkin pois suuaukkojen edestä, minkä vuoksi laitteen takapuolella tarvitaan puolisen metriä ylimääräistä tilaa. Myös LG-Produkterin käsittelyrännin sulkuportti liukuu sivulle.

Pro II -vaa'an hinta Iconixin antureilla on 15 750 Kr ja Gallagherin antureilla 17 340 Kr.

Kätevät sulkuportit

Toisin kuin Pro II -vaa'assa, Knarrhultsin uusimmassa 58-vaakamallissa sivuseinä ei ole alaslaskettava, koska porttien avausmekanismi kahvoineen on sijoitettu sivuseinämään. Kahvojen sijainnin ansiosta aran eläimen voi työntää takaapäin vaakaan etuportin ollessa avoinna. Eläimen liikkua etuportin ehtii sulkea ennen kuin eläin on juossut vaa'an läpi. Eläimet voivat tulla vaa'alle joko oikealta tai vasemmalta.

Daniel Green näyttää Timo Heikkilälle, kuinka LG-Produkterin vaakoja voidaan siirtää laitteen runkoon kiinteästi sijoitettujen ulosvedettävien aisojen ja kumipyörien avulla.

Ritchien valmistama Combie Clamp puristuu tukevasti lampaan ympärille.

58-mallin edeltäjä, jo useampi vuosi sitten lanseerattu Knarrhultsin 19-vaakamalli, josta sivuseinän pysyvä laskemaan alas ja eläimen kiinnittämään päästään etuaitaan, on yhä tarjolla. 60 cm maasta nostettavalla mallilla on edelleen vankka kannattajakuntansa. Vanhan 19-vaakamallin hinta ilman punnitusyksikköä on 11 232 Kr.

Puristin jalkapainikkeella

Suomessa vähemmän tunnettu Combi Clamp -lammaskaakamalli löytyy Hunden och Herdenin markkinoimana Ritchieltä. Vaa'assa on jalkapainike, jonka avulla eläin puristuu suuren karstaseinän ja vaa'an sivuseinän väliin, ja pysyy paikoillaan punnituksessa tai käsittelyn aikana.

Madotus, peräpään kerintä, ulkoloishäätö ja korvamerkkien kiinnitys onnistuvat helposti yhteenpuristetavassa mallissa. Sen sijaan selkähakseen paksuuden mittaaminen ja rakennearvostelu joudutaan suorittamaan toisaalla niin tässä kuin muissakin kiinteän sivuseinän vaakamalleissa.

Combi Clamp -vaa'an pohja on korotettu noin puolen metrin korkeudelle lattiatasosta, ja eläimet nousevat vaa'alle ramppia pitkin. Etu- ja takaportit puuttuvat, mikä nopeuttaa eläinten käsittelyä. Tarjolla on yhteensopivia jakoportteja manuaalisena (6 950 Kr) ja automaattisena (18 200 Kr), TrueTestin eMerkki-lukijapaneli, kuljetusvaunu (4 680 Kr) ja jopa vajjerikerintäkoneen ripustusteline (1 850 Kr).

Hunden och Herden markkinoi Combi Clamp -vaakaa TrueTestin digitaalivaakalaittein. TrueTestin tuottaman painotiedoston voi siirtää WebLampaaseen. Combi Clamp -vaa'an lähtöhinta ilman lisävarusteita on 32 500 Kr. Combi Clamp Autodrafter –pakettina hinta on 98 500 sisältäen valinnaisen TrueTest-yksikön, eMerkki-lukijan, automaattisen jakajan sekä joukon muita lisävarusteita.

Automaattista punnitusta Ruotsin malliin

LG-Produkterilla ja Knarrhultsilla on molemmilla tarjolla täysautomaattisia vaakajärjestelmiä. Porttien aukeaminen perustuu eläinten infrapuna-

Lampaan voi kiinnittää Knarrhultsin uusimman 58-manuaalivaakamallin (15 308 Kr) etuportin väliin käsittelyn ajaksi tai punnituksen helpottamiseksi. Korvamerkin voi halutessaan lukea vaa'an etuosan jousella kiinnitettyllä lukijalaitteella (6 650 Kr), joka keskustelee Iconixin FX41-digitaalipäänteen (8 851 Kr) kanssa. Painotiedoston voi lähettää Iconixista edelleen WebLampaaseen (yläkuva).

Knarrhultsin lammaskaruselli yhdistettynä peruuttamisen estävään back stop -ränniin, digitaalivaakaan, monitiejakajaan sekä tilauksesta valmistettavaan sulkuportilliseen taittuvalaitaiseen rännielementtiin, joka mahdollistaa mm. eläväEUOP-arvostelut, on eräs vaihtoehto ja-lotaville lammastiloille Suomessa (alakuva).

tunnistamiseen. Portit sulkeutuvat ja aukeavat paineilman avulla. Ihmisen tai ihmisen parhaan ystävän tehtäväksi jää saattaa eläimet rännin kautta vaakaan.

Automaattiset punnitusjärjestelmät laskevat yleisimmin yhden lampaan kerrallaan vaakaan punnittavaksi. Sulkumekanismi laukeaa ja portti aukeaa, mikäli esimerkiksi kaksi lammasta yrittää tulla punnittavaksi samanaikaisesti ja jälkimmäinen uhkaa puristua portin väliin.

LG-Produkterin täysautomaattisessa vaakamallissa eläin kulkee va-

paasti kahden vaakaelementin läpi. Punnitustuloksen tarkkuus loikkivien eläinten kohdalla jäi mietittävään. Voi olla, että tekniikka on keksinyt tähänkin vaivaan ratkaisun. Demonstraation perusteella punnitus tapahtuu erittäin nopeasti.

Knarrhultsin automaattivaakaan voi hankkia lisäosana puristimen, joka litistää punnittavan eläimen väliinsä siten, että eläin on paikoillaan punnitustaessa. Knarrhultsin automaattivaaka voi olla samanaikaisesti kaksi eläintä käsittelyssä.

LG-Produkter tarjoaa automaattivaakansa näyttöpäätteeksi Gallaghe-

Valuuttakurssi:
Yksi euro vastasi
31.8.2012
7,99 Ruotsin kruunua.

LG-Produktionin Weighing Crate Pro II -vaakamalliin kytkettävä Iconixin digitaalipääte tunnistaa Daniel Greeniin mukaan lammasyksilön lammasyksilön Gallagherin langattoman elektronisen korvamerkin lukijalaitteen avulla.

rin Smart Scale- tai Iconixin FX41-yksikköä. Päätteiden toiminnot vaihtelevat malleittain. Knarrhultsilla lukijapaneelina toimii Iconixin FX41-malli. Eläinten tunnistus tapahtuu elektronisten korvamerkkien avulla.

Täysautomaattisten vaakojen korkea hankintakustannus rajoittaa ainakin toistaiseksi niiden yleistymistä. Knarrhultsin laitteen hinta on 104 000 Kr. Lisäpuristin maksaa 15 500 Kr ja 2- tai 5-tiejakaja 21 000 Kr. Kokonaiskustannukseksi kaikilla herkuilla muodostuisi siten 140 500 Kr. LG-Produktionin täysautomaattivaaka 3-tiejakajalla ja Gallagherin lukijapääteellä maksaa 176 815 euroa. Vastaava järjestelmä Iconixin lukijalaitteella maksaa 146 815 euroa. Iconix-pääteestä on tiedostonsiirtoyhteys WebLampaaseen.

Pakkanen kiusana

Digitaalivaaissa kannattaa huomioida, että pakkanen kangistaa näyttöä. Toimintavarmuus kylmälampoloissa talvipakkasella voi osoittautua haasteeksi. Käyttökokemusten kautta saatua tietoa eri digitaalinäyttöjen soveltuvuudesta Suomen pakkasiin on olemassa kuitenkin vielä varsin vähän.

Elektronista tunnistamista pakkanen vaikuttaisi kenttäkokemusten perusteella haittaavan. Kovalla pakkasella lukijalaitte saattaa havaintojen mukaan tehdä lukuvirheitä, jolloin laite saattaa ilmoittaa näytöllä väärän EU-tunnuksen. On olemassa riski, että esimerkiksi painotiedot tallentuvat pakkasella väärille yksilöille.

Nämä ja paljon muuta

Ruotsi on lampurin ihmemaa. Kaiken edellä mainitun lisäksi maasta löytyy muun muassa lampaankääntäjiä, pääpidikkeitä, kerintätuoleja ja -telineitä sekä LG Produktionin katon alta jopa oma tarvikehuoltamo myytyjen tuotteiden korjausta varten.

Loppujen lopuksi kotimainen tarjontamme kestää hyvin hinta-, laatu- ja ominaisuusvertailun naapurimaan tuotteiden kanssa. Ruoho on aina vihreää aidan toisella puolella, sanotaan. Ja onhan se Englanti vielä kokematta, Uudesta-Seelannista puhumattakaan.

Lisätietoja: www.knarrhult.se, www.lgprodukter.se, www.hundenochherden.se

Lammas- ja vuohikerhot

- Etelä-Karjalan Lammaskerho r.y.**
pj. Tuula Hyyrynen, Huomolantie 88, 54530 Luumäki, puh. 045 635 6844, siht. Hanna Puolakka, Puraskorventie 84, 54310 Hytti. Puh. 050 305 8853.
- Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.**
siht. Sini Hakomäki, puh. 050 546 9937, sini.hakomaki@mbnet.fi, Järventie 12, 61410 Ylistaro as., posti: Milla Alanco, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki.
- Kainuun Lampurikerho**
Markku Koivumäki, Lapintie 21 B, 89800 Suomussalmi, puh. (08) 720 109
- Keski-Pohjanmaan Lammaskerho**
siht. Satu Kumpulainen, Kukonkyläntie 663, 69150 Eskola, puh. 040 739 9027.
- Keski-Suomen Lampurit**
siht. Sirpa Tyrväinen, Koivuniementie 90, 51260 Tahkomäki, puh. 0500 544 084.
- Kymenlaakson Lampurit**
puh.joht. Kaarin Knuuttila, puh. 040 578 6317, kaarin.knuuttila@pp.inet.fi
- Lapin Lampurit r.y.**
siht. Armi Uljua, Rantatie 39, 94400 Keminmaa, puh. 0400 484 305.
- Pirkanmaan Lammaskerho**
puh.joht. Jan Suttle, Vuohelantie 34, 38250 Roismala, puh. 0500 820 243.
- Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho**
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56, 92220 Piehinki, puh. 040 558 5421.
- Pohjois-Karjalan Lampurit**
siht. Airi Timonen, Saiholahtentie 4, 82430 Puhos, puh. 050 494 2079, airi.timonen@gmail.com
- Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team**
siht. Riitta Parkkinen, Kenttätie 7 B6, 71200 Tuusniemi, puh. 050 547 9301.
- Satakunnan Lammaskerho**
siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73, 27150 Eurajoki, puh. 044 3124 272 www.satakunnanlammaskerho.nettisivu.org
- Savonlinnan seudun Lammas- ja vuohikerho**
siht. Anja Karstunen, ProAgria Etelä-Savo, Kirkkokatu 9, 57100 Savonlinna, puh. (015) 475 5700 tai 040 527 5060.
- Skärgårdens Färklubb**
siht. Bianca Norrman, Sommarö, 21660 Nagu, puh. (02) 465 5181.
- Suur-Savon Lampurit r.y.**
puh.joht. Susanna Nuutinen, Putkisalontie 172, 58900 Rantasalmi, puh. 050 340 5130.
- Uudenmaan Lampurit r.y. – Nylands Fårfarmare r.f.**
siht. Mikko Näri, Kabbölenie 393, 07750 Isnäs, puh. (019) 634 446 tai 040 707 5194.
- Varsinais-Suomen Lammaskerho**
siht. Katja Sikka, puh. 040 547 7817, katja.sikka@pp.inet.fi
- Ålands Fåravelsförening r.f.**
siht. Cecilia Persson, 22240 Hammarland, tel. 045 7523 0723.
- Österbottens svenska färförening r.f.**
siht. Magnus Berg, Nedranvägen 29, 66840 Pensala, tel. 040 545 7826, sofie.berg@yahoo.se
- Suomen Vuohiyhdistys r.y.**
siht. Suvi Viander, Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi, puh. 044 940 0849, suviande@gmail.com

Ulla Liukkonen
Suomen Keittiömestarit ry:n
puheenjohtaja

Lammasherkku kauden kasviksista

Lammas-kasvispaistos

Karitsan lihaa	1 kg
rosmariinia	2 oksaa
suolaa ja mustapippuria	
porkkanaa	4 kpl
perunaa	1kg
naurista tai lanttua	200 g
sipulia	2 kpl
valkosipulia	3 kpl
öljyä	3 dl

Pilko karitsa paloiksi ja laita se marinadiin jossa on rosmariinia, valkosipulia ja öljyä puolet, eli 1 desilitra.

Anna olla yön yli marinadissa. Kuori juurekset ja perunat. Suikaloi tai kuutio ne, ja laita uuniin noin 20 minuutiksi.

Ruskista lihat pannulla öljyssä ja anna hetken kypsyä. Lisää kasvien sekaan.

Mausta seos suolalla ja pippurilla. Laita uuniin vielä 20 minuutiksi.

Tarjoa punasipulihillokkeen ja raikkaan salaatin kera.

Kuvat: Terhi Torikka

Syksy on kasvien aikaa. Ja lampaan.

LAMMASMARKKINAT Oy

Vaasantie 1 C, 60100 Seinäjoki
Puh. 06 434 8800, 0500 202966
Fax. 06 434 8801
Email: toimisto@lammasmarkkinat.fi

”TUOTAMME SINIVALKOISIA LAMMASHERKKUJA”

- Ruhomyynti
- Palalihamyynti ja lihalajitelmat
- Palvituotteet ja makkarat

Vainion Teurastamo Oy, Orimattila

Sallan poroteurastamo / Lapin lammas, Salla

Kauhajoen palvaamo Oy, Kauhajoki

Hahtolan Liha Oy, Isokyrö

Ilmajoen Makkaramestarit Oy, Ilmajoki

Vuorenmaan Tilateurastamo Oy, Ulvila

Kuva: Milla Lenkkeri

Kutun synnytyksen selviytispakkaukseen ELL Johanna Rautiainen ProAgria Pirkanmaalta laittaisi mukaan myös kuvassa taululle piirretyn synnytysavun.

Kuinka onnistua *kutun vohlinnassa*?

Lammas- ja vuohijalostuspäivillä Ilmajoella kilien hyvinvointi oli yksi tärkeä keskusteluaihe. Eläinlääkäri Johanna Rautiainen ProAgria Pirkanmaalta muistutti, että onnistunut poikiminen eli vohlinta on kiinni hyvästä huolenpidosta niin ennen kuin jälkeenkin kilien syntymisen.

Teksti: **Miia Lenkkeri**

Kilien kasvatus alkaa jo kutun kohdussa. Tärkeää on ruokinassa tarkistaa että energia, valkuaiset sekä kivennäiset ovat tasapainossa. Erityisesti seleenin sekä kalkin saantiin tulee kiinnittää huomiota”, *Johanna Rautiainen* muistuttaa.

Hän kertoo, että suomalaista alan kuttukirjallisuutta on vain vähän saatavissa. Amerikkalaisia oppaita kyllä löytyy, mutta niissä silmin pistävää on runsas ennakoiva lääkintä.

”Kutulla normaali kantoaika on keskimäärin 145 vuorokautta. Aiemmin poikineet saavat noin kaksi kiliä, kun ensikoilla määrä on noin 1.4. Terve kuttu selviää poikimisesta omatoimisesti, mutta siitä huolimatta poikimista pitää valvoa.”

Rautiainen muistuttaa myös valmistaumisesta vohlimiseen, eli kuntuoluokkaa pitää saada kohdalleen, synnytyksessä tarvittavat tarvikkeet sekä karsina tulee laittaa valmiiksi, unohtamatta kutun takapäin kerintää ja pesua.

On vohlimisen aika

Vohlimisen alkamisesta kertovat muun muassa utareen täyttyminen, mahan niin sanottu laskeutuminen sekä ulkosynnyttymien turpoaminen ja takapästä valuva kirkas lima. Kuttu muuttuu myös levottomaksi ja kuopii sekä mäkättää.

Kun synnytys on alkamassa, kannattaa kolmen tunnin välein vierailla kuttulassa katsomassa tilanteen kehittymistä. Näin mahdollisiin synnytyksen asentovirheisiin pystyy puuttamaan, Rautiainen opastaa. Hän kehottaa tiloja keräämään synnytystä varten kutun selviytispakkauksen (pakkauksen sisältövinkit ohessa).

”Jos synnytys ei tunnu etenevän, on tarpeen vaihtaa kutun asentoa tai vaikka kävelyttää kuttua tilanteen vauhdittamiseksi. Kun kili on syntynyt, vuorossa on jälkeisvaihe, jolloin jälkeiset syntyvät noin kolmen tunnin kuluttua. Maksimiaika niiden syntymiselle on kuitenkin 12 tuntia.”

VOHLIMISEN SELVIYTYMIS-PAKKAUS SISÄLTÄÄ

- paperia
- pyyhkeitä
- liukastetta
- kynsisakset (omien kynsien siistimiseen)
- desinfiointiainetta
- saippuaa
- kuumemittarin
- sakset
- synnytysavuksi esimerkiksi sähköjohtoa (jolla mahdollisesti virheasennossa ulos tuleva autetaan ulos kohdusta)

Tärkeät ensipäivät

Vohlimisen aktiivinen seuraaminen on tärkeää jo siksi, että kili saa elämälleen hyvän alun leimautumalla sekä saamalla heti ternimaitoa ravinnokeeseen, sillä kuttujen rasvavarastot ovat pienet.

”Ratkaisevaa on saada kilit pysymään hengissä yli neljän päivän ikäisiksi. Ne tarvitsevat ravintoa eli ternimaitoa jo siihen, että pysyvät lämpiminä, Rautiainen kertoo.

”Jos kilin lämpö laskee alle 39-asteen, on kiireen vilkkaa annettava killelle lämmintä maitoa pullolla tai mahaletkulla sekä taattava killelle

lämpöä lämpölampun alla tai vaikka lämmönjakohuoneessa. Jos tilanteeseen puututaan ajoissa, kilit onneksi virkistyvät ravinnon ja lämmön ansiosta nopeasti.”

ProAgria Etelä-Pohjanmaan Lammas- ja vuohijalostuspäivillä Ilmajoella puhui syyskuun alussa kutun vohlinnasta eläinlääkäri Johanna Rautiainen ProAgria Pirkanmaalta. Rautiainen toi 40 hengen luentopöydälle uuden sanan sanavarastoon, vohla eli vuohen poikanen. Kyseinen sana on kielitoimiston mukaan

KUTTULAN KISSAT KURIIN

Kissat ovat kuttulassa mukava ilo ja apu jyräjäiden torjunnassa. Vohlimisen eli poikimisen aikaan nuoret kissat voivat kuitenkin olla riskitekijöitä, sillä ne levittävät toksoplasmaa. Vanhat ja leikatut kissat eivät enää levitä tautia. Toksoplasma voi olla killelle kohtalokas.

jäämässä unholaan, joten Rautiainen kehotti kuulijoita jatkamaan sen elämää käyttämällä sanaa.

Kuvat: Milla Alanco

Vuohikoulutuksen yhteydessä nähtiin myös lasten kilin käsittely -kilpailu. Yhdeksän tytön ja kilin ryhmä on harjoitellut Marita Ollilan ohjauksessa 15 kertaa kesän aikana. Kuvissa vasemmalla Fanni Kallio, oikealla Milja Ollila.

Vuohiyhdistys tiedottaa

Tilattavissa seuraavia tuotteita

- Lypsykutun ruokinta ja hoito 13 €
- Vuohi ja kotikokki, reseptivihko (ei saatavissa tällä hetkellä)
- T-paita (aikuisille vihreä ja punainen, lapsille vaaleansininen) 7 €
- Vuohiaiheinen lippis (musta/tummansininen) 5 €
- Vuohiaiheet kortit (4 kpl) 1 €

Tilaukset: Suvi Viander, puh. 044 940 0849, suomenvuohiyhdistys@gmail.com

TIETOA VUOHITILOILLE

Vuohitiloille saatavana opas ruokintaan ja tarkkailukansio, joka sisältää lomakkeita ja ohjeita vuohien tuotos- ja sukuseurantaan sekä rehukirjanpitoon.

Susanna Vehkaoja ja Ritva Perttilä:
Vuohien ruokinta ja ruokintasuositukset, 10 € + postikulut
Vuohitarkkailukansio, 10 € + postikulut

Tilaukset: ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Tuula Perälä, puh. (06) 4163 400, tuula.perala@proagria.fi
Milla Alanco, puh. 040 706 0558, milla.alanco@proagria.fi

Suomen vuohiyhdistys ry

Perustettu:

23.04.1979

Postiosoite:

Poikojantie 331, 31400 SOMERO

Pankkiyhteys:

Kiikalan Rekijoen OP 514408-210870

Jäsenmaksu:

20 € (ilmoita tietosi jäsenrekisteriin)

<http://www.suomenvuohiyhdistys.net>

HALLITUS 2012

Puheenjohtaja

Jani Sivunen

Tuoresluomantie 1 B 9, 60800 Ilmajoki
jani.sivunen@netikka.fi

Varapuheenjohtaja

Jaakko Niemi

Koivulantie 37, 61370 Lohiluoma
044 564 8522

jaska@vatajanranta.net

Sihteerit

Suvi Viander

Latvalantie 85, 62950 Paalijärvi
044 940 0849

suviande@gmail.com

Rahastonhoitaja ja jäsenrekisteri

ja nettivastaava

Suvi Viander

MUUT HALLITUKSEN JÄSENET

Milla Alanco (neuvonnan edustajana)

ProAgria Etelä-Pohjanmaa
Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki
040 760 558, milla.alanco@proagria.fi

Monica Ek

Malaktvägen 189, 66730 Oskangar
0400 682 036, mokki_63@hotmail.com

Marita Ollila

Saarenpääntie 32, 61350 Huissi/Ilmajoki
050 339 0401, marita.ollila@netikka.fi

VARAJÄSENET

Ari Aaltonen

Jeppaksenhaka 19, 02400 Kirkkonummi
ari.aaltonen@patakukko.fi

Sini Hakomäki

Järventie 12, 61410 Ylistaro
050 546 9937 sini.hakomaki@mbnet.fi

Tytti Stähle

Tuhkalantie 377, 51760 Nuutilanmäki
045 139 884, kuuselanneito@luukku.com

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdessä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettua. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

NettiTeurastamo-ohjelma

vähentää teurastamon ja lampurin työtä

Uusi NettiTeurastamo-järjestelmä säästää teurastamon työaikaa jopa muutamia henkilötyökuukausia vuoden aikana. NettiTeurastamo-ohjelmaa käyttämällä työaikaa säästyy koko lihatuotantoketjun osalta; tuottaja säästää sekä omaa että teurastamon työtä kun tuottaja ilmoittaa ilmaisella NettiFarmi-ohjelmalla eläimet teurastamolle. NettiFarmi-ohjelmalla voi ylläpitää Eviran Lammis- ja vuohirekisteriä vaivattomasti.

Vesa Haapaniemi
ID-Import Oy

Valitse	RAKENNUS	OVIT	KARHINA	KORVATUNNUS	EU-TUNNUS	LAJI	ROTU	IKÄ	TOIMINNOT
☒	1	1	1	0000	P00000000000000000000	lamma	Pinnep	410	
☒	1	1	1	0000	P00000000000000000000	lamma	Pinnep	330	
☒	1	1	1	0000	P00000000000000000000	lamma	Pinnep	100	

Teurastamo: Suutut:
nahkojen käsittely:
teurastusmuoto:

ID-Import Oy julkaisi huhtikuussa 2012 NettiTeurastamo-ohjelman lammasteurastamoille. Nyt ohjelmaa on kehitetty myös nautateurastamoille soveltuvaksi. NettiTeurastamo-ohjelmalla teurastamo voi ottaa vastaan tuottajan ilmoittamat eläimet. Eläinlääkäri suorittaa oman tarkastuksensa samalla järjestelmällä.

Teurastus, luokittelut ja eläinlääkärin merkinnät kirjataan järjestelmään. Sen jälkeen muodostuu automaattisesti tuottajalle teurastopöytäkirja ja teurastilitys, jotka ovat nähtävillä mm. tilallisen omassa liittymässä.

NettiTeurastamo-ohjelma tekee kaikki tarvittavat ilmoitukset viranomaisille ”nappia painamalla”.

Turha paperien pyörittäminen on poistettu ja prosessia tehostettu, joten teurastamon on helpompi pysyä viranomaisten vaatimis-

Tilan NettiFarmi-ohjelmasta tulevat eläintiedot ovat helposti teurastamon käytössä teurasmerkintöjä varten. Tämän ansiosta kirjaamisvirheet saadaan minimoitua.

sa aikatauluissa. Ohjelma nopeuttaa tiedonkulkua ja näin mahdollistaa myös nopeammin tapahtuvan tilityksen tuottajalle.

NettiTeurastamo-ohjelmisto on nykyaikaista ja joustavaa ohjelmistoarkkitehtuuria. Se tarkoittaa, että NettiTeurastamo on helposti yhdistettävissä teurastamoiden muihin ohjelmiin, esim. tilitys-, punnitus- ja eläinkuljetusten suunnittelujärjestelmään.

NettiTeurastamo-ohjelman avulla teurastamo voi lisätä lihapakkauksiin myös ns. QR-koodin. QR-koodin avulla kuluttaja näkee lihan alkuperän ja koodiin voi liittää myös muuta tarpeellista tietoa.

Lampuri on valinnut kolme lammasta teuraaksi. Tämän jälkeen valitaan teurastamo sekä teurastusmuoto ja vahvistetaan tiedot.

ELÄIMEN TIEDOT

laji: lamma
korvatus: 0000
EU-tunnus: P00000000000000000000
elektroninen tunnus 1: 24000000000000000000
elektroninen tunnus 2: 24000000000000000000
rotu: oostibreed
sukupuoli: Naaras
geenimanipulointi: ei
syntymäaika: 2010-05-17 (834 päivää)
syntymäpaikka: 00000000
tilatunnus: 00000000
laji: ei

ELÄVÄNÄ TARKASTUS

status: hyväksytty
tarkastaja: Lauri Ikonen
päivämäärä: 2012-07-26
merkinnät:

MERKITSE TEURASTUS

tulopäivä: 2012-07-26 15:41:25.0
nahkojen käsittely: jätetään
teurastusmuoto: osto
teurastaja:
teurastuspäivä: 2012-08-08
ruokapaino: 15.5 kg
raavauskuitus: ohuusrahan (2)
lihauskuitus: hyvä (R)
villavähennys: ei vähennystä
ikäluokitus: 034
eläimellä e-merkki käytössä: ei
palaute: Rakenna hyvä!

Teurastamo voi lisätä lihapakettiin tarkoitetun QR-koodin, mistä kuluttaja näkee lihan alkuperän sekä lisätietoa tuotteesta. Lue koodi ja katso mitä se sisältää.

Tietoturva ja toimivuutta

NettiTeurastamo- ja NettiFarmi-ohjelmat ovat molemmat ns. ”pilvipalveluna” tarjottavia ohjelmia. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että teurastamon ei tarvitse ostaa eikä ylläpitää omia palvelimia. Teurastamo ostaa ohjelmiston palveluna. NettiTeurastamo-ohjelmisto ylläpidetään ID-Import Oy:n toimesta ja palvelu tuotetaan tietoturvallisesti suomalaisen operaattorin konesalista. Näin varmistetaan tietoturva ja se että teurastamo käyttää aina viimeisintä ohjelmistoversiota. Lisäksi laitteisto on aina nykyaikaista ja suorituskykyistä ja kapasiteettia kasvatetaan sitä mukaa kun tarvetta ilmenee.

Teurastamot kiinnostuneita

NettiTeurastamo ja NettiFarmi-ohjelmat kehittyvät koko ajan. Kehitystyötä tehdään yhdessä teurastamoiden ja tuottajien kanssa. NettiTeurastamon kehitysryhmään kuuluvat kaikki ohjelmaa käyttävät teurastamot; tällä hetkellä NettiTeurastamoa käyttää jo kaksi teurastamoa. Polson lammis Oy sekä Muhniemen lahtivaja. Toimitusprojekti on käynnistetty Paimion Teurastamo Oy:lle.

Kiinnostus ohjelmistoa kohtaan on ollut suurta, kyselyjä on tullut useita ja neuvotteluja käydäänkin teurastamoiden kanssa jatkuvasti. Kiinnostusta on ollut myös ulkomailta mm. Virossa, Latviassa ja Kiinassa. ID-Import Oy järjestääkin lähiaikoina seminaarin, johon osallistuu myös ulkomaisten teurastamoiden edustajia.

Tilalliset voi rekisteröidä NettiFarmi-ohjelman ilmaiseksi käyttöön osoitteessa www.nettifarmi.fi

ProAgrian Lammis- ja vuohitiimi

sähköpostiosoitteet: etunimi.sukunimi@proagria.fi

Uusimaa ja Nylands Svenska, Pirkanmaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Häme ja Finska Hushållningssällskapet

Tuotantoneuvonta: *Kaie Ahlskog*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48, PL 97, 33101 Tampere, puh. 0400 731 811, tallennukset ja todistukset: *Merja Hietamäki*, puh. 050 345 5449

Talousneuvonta:

Häme: *Satu Näykki*, ProAgria Häme/Someron toimisto, Kiiruuntie 1, 31400 Somero, puh. 020 747 3039. Uusimaa: *Juha Helenius*, ProAgria Uusimaa, Seutulantie 1, 04410 Järvenpää, puh. 020 747 2503. Pirkanmaa: *Päivi Äijänen*, ProAgria Pirkanmaa, Näsilinnankatu 48 D, PL 97, 33101 Tampere, puh. 020 747 2776

Varsinais-Suomi: *Esko Aalto*, ProAgria Farma, Artturinkatu 2, 20200 Turku, puh. 010 273 1535. Satakunta: *Erno Uusi-Salava*, ProAgria Satakunta, Itsenäisydenkatu 35 A, 28130 Pori, puh. 0400 422 658

Etelä- ja Pohjois-Savo, Kymenlaakso sekä Etelä- ja Pohjois-Karjala

Tuotantoneuvonta: *Sari Heltelä-Auvinen*, ProAgria Etelä-Savo, PL 28, 51901 Juva, puh. 020 747 3602

Talousneuvonta:

Kymenlaakso: Tulostanalyysi: *Raija Tamminen*, 040-7221873, maksuvalmiuslaskelmat:

Alpo Jaakkola, puh. 020 747 3409, ProAgria Kymenlaakso ry, Hovioikeudenkatu 16, 45100 Kouvola. Etelä-Savo: *Auvo Gustafsson*, ProAgria Etelä-Savo, Mikkelin toimipaikka, Mikonkatu 5, 50100 Mikkeli, puh. 020 747 3586

Pohjois-Savo: *Tuomo Rissanen*, ProAgria Pohjois-Savo, PL 1096, Puijonkatu 14, 70111 Kuopio, puh. 040 563 8749. Etelä-Karjala: *Anna Turunen*, ProAgria Etelä-Karjala, Pormestarinkatu 6, PL 46, 53101 Lappeenranta, puh. 020 747 2615

Etelä- ja Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet

Tuotantoneuvonta: *Milla Alanco*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. (06) 416 3435, matka 040 706 0558

Talousneuvonta:

Keski-Pohjanmaa: *Heikki Ojala*, ProAgria Keski-Pohjanmaa, Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola, puh. 020 7473261. Keski-Suomi: Tulostanalyysi: *Irene Mäkinen*, puh. 040 587 3245, Likvi ja Elinkeinosuunitelma: *Hannu Laitinen*, puh. 020 747 3341, ProAgria Keski-Suomi, Kauppakatu 19, PL 112, 40101 Jyväskylä. Österbotten: *Tor-Erik Asplund*, ProAgria Österbottens Svenska Lantbrukssällskapet ry, Handelsplanaden 16 D, 65100 Vasa, puh. 050 386 5922. Etelä-Pohjanmaa: *Marjut Viitasalo*, ProAgria Etelä-Pohjanmaa, Huhtalantie 2, 60220 Seinäjoki, puh. 040 353 0227

Oulu ja Kainuu

Tuotantoneuvonta: *Marketta Sarja*, ProAgria Oulu, Ylivieskantie 147, 85500 Nivala, puh. (08) 442 620, matka 040 845 3590

Talousneuvonta:

Pohjois-Pohjanmaa: *Sari Isotalus*, ProAgria Oulu, Talusperäntie 23, 85230 Talus, puh. 040 764 7904. Kainuu: *Tarja Poikela*, ProAgria Kainuu, Osmonkatu 9, 87100 Kajaani, puh. 0400 286 786

Lappi

Tuotantoneuvonta: *Armi Uljuu*, ProAgria Lappi, Rantatie 39, 94400 Kemijärvi, puh. 0400 484 305

Talousneuvonta: *Pekka Kummala*, ProAgria Lappi, Eteläranta 55, 96300 Rovaniemi, puh. 020 747 2722

Åland

Ålands Hushållningssällskapet, 22150 Jormala, puh./tel 018 329 644 tai/eller 0457 526 7304, *Kerstin Lundberg*, kerstin.lundberg@landsbygd.ax

Valtakunnallinen koordinointi

Kehityspäällikkö *Pia Parikka*, ProAgria Keskusten Liitto, Viikinaistentie 35, 19210 Lusi, 020 747 2451

Kaikilla ei ole säännöllistä toimistopäivää, varmimmin tavattavissa maanantaisin.

Lappi (Ultraäänimittaukset, eläväEUROP, tiineystarkastukset)

Johanna Alamikkotervo, johanna.alamikkotervo@gmail.com

Vanhallantie 17, 95300 Tervola, puh. 041 459 6657

Föreningen Ålansfäret r.f. (ahvenanmaanlammasta koskevat asiat)

Maija Häggblom, majja.h@maijas.ax

Ångo-bussövägen 288, 22630 Lumparland, puh. 040 742 8967

Lampurin kuulumisia

Tänä vuonna kuulemme joka lehdessä mietteitä eri lammastilalta. Tällä kertaa vuorossa on Mikkolan tila Halikosta.

Kirjoittaja: **Peppi Laine**

”Sekalaisen katraan pitäminen on tietenkin vähän turhan monimutkaista, mutta todella opettavaista aloittelevalle lampurille.”

Monimuotoisuuskatras – Sattumaa ja suunnitelmia

Kymmenen vanhana ilmoitin, ettei kesälampaita saa syksyllä syödä. Halusin pitää kaksi valkoista uuhia ja hankkia niille mustan päässin. Ihmeellistä kyllä, vanhempani suostuivat. Niin alkoi ensimmäinen lampurin urani. Jalostustavoite oli lapsellisen yksinkertainen ja parin vuoden kuluttua saavutin sen kun 'Elisabeth Ensimmäinen Musta' syntyi. Siinä sivussa syntyi myös useampi valkoinen, joten pihamaat eivät enää lampaille riittäneet ja niille aidattiin joutomaata jokirannasta.

Lähtiessäni opiskelemaan lampaat laitettiin lihoiksi. Mustista jäi taljat muistoiksi. Reilut 15 vuotta vierähti Helsingissä, Turussa ja Hämeenlinnassa. Valmistuin agronomiksi, meinin naimisiin, saimme pari lasta, tein markkinointi- ja tutkimustöitä kunnes 'palasin kotiin'. Ostimme keväällä 2006 vanhemmiltaani kasvinviljelytilan Halikossa ja perustimme heti joen rantatöyräille nurmipeitteisiä suojavyöhykkeitä. Parin vuoden päästä alkoi muhia ajatus niillä laiduntavista lampaista...

Varhain keväällä 2009 hankittiin Putkisalosta pieni sekalainen katras tyhjäksi jääneitä uuhia (suomenlampaita, dorsetteja ja yksi texel) syömään suojavyöhykkeitä ja koulutamaan paimenkoiran pentua, joka myös oli tullut ostettua heiltä. Koirahan tietenkin olisi tulevaisuudessa hyödyksi lampaiden siirtelyssä lohkolta toiselle. Kesän kuluessa huomattiin, ettei kymmenkunta uuhia eh-

tinyt mitenkään syömään muutamaa hehtaaria jokirantaa vaan lampaita tarvittiin lisää. Onneksi Putkisalossa oli sopivasti myynnissä findorsetuuhia (suomenlampaan ja dorsetin risteytyksiä) ja syksyllä vuokrasimme Kotikosken lammastilalta texelpäsin astutushommiin. Niin alkoi toinen lampurin urani.

Ensimmäiset talvet lampaat asuivat niille remontoidussa konevajan päädyssä. Noin kaksikymmentä uuhia mahtui siellä hyvin karitsoimaan, mutta niitä vahtiessani tuumin, että samalla vaivalla voisi hoitaa useamman karitsoinnin. Ensikokemukset findorseteista olivat hyviä, joten halusin niitä lisää. Lasten toiveesta hankittiin myös muutamia värillisiä suomenlampaita. Uusia lampaita otettiin valita rakennetta, kasvu- ja emo-ominaisuuksia huomioiden. Konevajaa piti valloittaa lisää, sillä seuraavana keväänä jo nelisenkymmentä uuhia karitsoi ja muutamat astutettiin niin että karitsat syntyivät heinä-elokuussa. Lihat myytiin pää-

asiassa tuttaville sekä tuttavantuttaville eikä kaikille halukkaille riittänyt. Sitten päätettiin laajentaa suojavyöhyke- ja LUMO -alueita jokirannassa ja arvioitiin, että laiduntavia lampaita pitää olla vielä paljon enemmän. Niin käynnistyi uuden lampolan rakentaminen.

Marraskuussa 2011 uuteen valoisaan lampolaan muutti monimuotoinen katraamme suomenlampaita, dorsetteja ja texeleitä, mutta eniten risteytysuuhia, yhteensä uuhia noin 90 ja 4 siitospässää. Risteytysuuhien määrää on tarkoitus vielä lisätä ja astuttaa niitä texel-pässeillä. Pohdimme, keskittyäkö tuottamaan uuhia vain dorseteilla tai suomenlampailla, mutta valinta on vaikeaa. Joka tapauksessa odotan innolla, että katras vihdoon saavuttaa 'lopullisen' kokonsa (ehkä noin 150 uuhia) ja pääsemme valinnan kautta parantamaan eläinainesta.

Sekalaisen katraan pitäminen on tietenkin vähän turhan monimutkaista, mutta todella opettavaista aloitte-

levälle lampurille. Eri rotujen hyviä ja huonoja puolia on tullut käytännössä havaittua. On pitänyt opetella ruokkimaan ja keritsemään sekä liharotuisia että suomenlampaita. On tullut karitsoinneissa vedettyä suuria ykkösiä ja sokin sokin kääntyneitä monikkoja, harjoiteltu adoptioita, opittu yksinkertainen tuttiämpärisysteemi, ynnä muuta mielenkiintoista.

Suomenlampaan ja liharodun risteytysten hyviä ominaisuuksia on monia. Villat ovat monesti suomenlammastyypisiä, paljon hienompia kuin liharoduilla. Risteytysuuhet ovat ketteriä liikkumaan paikoin jyrkillä ja savisilla rinnelaitumilla. Ne ovat hedelmällisiä ja karitsoita syntyy pääasiassa 2–3 per uuhi (2012 keväällä kaikkien uuhien keskiarvo 2,2 karitsaa eloon, kuolleisuus alle 3 %). Suomenlammas ja dorset ovat molemmat ympärivuotisesti karitsoivia, joten tuotantoa voi jaksottaa muuhun tilan toimintaan sopivaksi. Jatkuva risteytys on jalostuksellisesti helppoa, sillä seuraava sukupolvi astutetaan taas eri rodulla (suomen-

lampaat dorsetilla tai päinvastoin ja risteytysuuhet texelillä). Risteytysten rehunkäyttökyky on yleensä parempi ja joutilaskaudella niille riittää hieman heikommatkin rehut kun taas puhtaiden suomenlampaiden ruokinnassa tarvitaan todella hyvät eväät. Liharotujen osuuden lisääminen risteytyksissä parantaa karitsoiden lihaksikuutta ja kasvunopeutta. Elokuussa tätä juttua kirjoittaessani suurimmat risteytyskaritsat ovat yli 60 kiloisia ja kaikkien maaliskuussa syntyneiden keskipaino on 45 kg.

Risteytyskatraan etu ja samalla varjopuoli lieene monimuotoisuus. Karitsoilla on vaihtelua villan laadussa, hännän pituudessa ja lihaksikkuuksakin. Toiset muistuttavat hieman enemmän suomenlammasta ja toiset dorsettia. Ykkösenä tai kakosena syntyneet ovat selvästi isompia ja komeampia kuin kolmosena tai nelosena syntyneet karitsat, jotka voivat saavuttaa samat mitat mutta hieman hitaammin. Suoramyyntiin tämä on sopinut. Karitsoita kypsyy teuraskuntoon useammassa erässä ja

eikä haittaa jos eri osoitteisiin päätyvät lihat eivät ole aivan samanlaisia.

Monimuotoinen lammaskatras hoitaa luonnon ja maiseman monimuotoisuutta ja tuottaa samalla maittavaa lähiruokaa. Hyödynämme lampaiden hoidossa tilamme kasvintuotantoa ja sen sivuvirtoja kuten suojavyöhykkeitä, luonnonhoitonurmia, viljanolkia sekä heinänsiemenen tuotannosta syntyvää olkiheinää ja odelmaa. Katraan koon kasvaessa on edessä vielä monia haasteita optimoida tuotantoa, eläinainesta ja tuotteiden myyntiä. Ensimmäinen paimenkoira on osoittautunut työssä niin tärkeäksi, että sen avuksi on hankittu jo toinen, jonka kouluttamisessa yritetään oppia yhä lisää. Monimuotoinen lammastalous vaatii monipuolista osaamista ja siksi sen parissa ei taida olla tylsää jatkossakaan.

Kiitos kaikille konkarilampureille avusta ja neuvoista, joita olen hommia opitellessani saanut. Tsemppiä kaikille aloitteleville lampureille valitsemallanne tiellä.

FINNSHEEP-päivä

Tervetuloa Lhasulan Säätiön ja ProAgria Pirkanmaan järjestämään FINNSHEEP-päivään
torstaina 1.11.2012!
Pyysalon toimintakeskus
Pyysalontie 23, 36120 SUINULA

Ohjelma:

- Avaus - **Matti Koivisto**, Lhasulan Säätiö
- 10 Suomenlammas maisemanhoitajana, **Tapio Mattlar**
www.matlar.fi/harju/esittely.html
- 11 Suomenlampaan villan käyttö, **Hannele Köngäs**
www.kulttuuriteko-turku.fi/hannele_kongas.html
- 12-13 Lounas
- 13 Suomenlampaan kasvatus ja jalostus USAssa, **Heidi Trimbur**
President of the International Finnsheep Registry
www.internationalfinnsheepregistry.org
- 15.30 Vapaa keskustelu
- Pidätämme oikeudet ohjelmamuutoksiin

Mahdollisuus majoittua Pyysalon toimintakeskuksessa ennakkovarauksella.

Lisätietoja:

Kaie Ahlskog
lammasyritysneuvoja,
p. 0400 731 811,
kaie.ahlskog@proagria.fi

Ilmoittautumiset:

Kurssipuhelin p. 020 747 2808 tai
www.pirmk.fi/ajankohtaista
viimeistään 26.10.2012 mennessä.

Päivän hinta 35 € + alv 23 % (sisältää aamukahvin ja lounaan).

ESA ANTTAS

Keritsemiskoneiden huolto
Terien teroitus
Puh. (05) 366 4329
gsm 040-524 9629
Lyötilantie 449
47540 LYÖTTILÄ

Sly:n ilmo tänne eikä III-kan-
nelle.